

Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет обліку і фінансів
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ:
В. о. завідувача кафедри,
д.е.н., професор
_____ Світлана ХАЛАТУР
“ _____ ” _____ 2021 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

**Підвищення прибутковості підприємства
в управлінні фінансовими ресурсами**

Виконала: здобувач вищої освіти
освітньо-професійної програми
«Фінанси, банківська справа та
страхування» зі спеціальності
зі спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа
та страхування»
Буштін А.А.

Керівник: проф. Качула С.В.

Дніпро – 2021

Форма № Н – 9.01
(затверджена наказом
МОН молоді і спорту України
від 29 березня 2012 року № 384)

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет обліку та фінансів

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Освітній ступінь магістр

Освітньо-професійна програма «Фінанси, банківська справа та страхування»

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. завідувача кафедри

_____ Світлана ХАЛАТУР

_____ 2021 р.

ЗАВДАННЯ

на дипломну роботу здобувача вищої освіти

БУШТІН АЛІНИ АНАТОЛІВНИ

1. Тема дипломної роботи «Підвищення прибутковості підприємства в управлінні фінансовими ресурсами»

керівник роботи Качула Світлана Валентинівна, д.е.н., професор

затверджені наказом ДДАЕУ «08» жовтня 2021 р. № 3181

2. Строк подання здобувачем роботи – 13 грудня 2021 року

3. Вихідні дані до роботи Баланс господарства, звіт про фінансові результати, звіт про основні економічні показники роботи сільськогосподарського підприємства за 2016-2020 рр. (форма 50-сг), Закони України, інші нормативні інструктивні матеріали, праці видатних вчених, нормативна та економічно-фінансова література.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розкрити

1. Теоретичні засади управління фінансовими ресурсами в аспекті формування прибутку підприємства. 2. Оцінка дохідності компанії за рахунок продуктивності використання фінансових ресурсів на прикладі «ТОВ Маяк». 3. Напрями збільшення дохідності підприємства в управлінні фінансовими ресурсами. Висновки і пропозиції.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень).

1. Структура доходів «ТОВ Маяк» в 2020 р. в %. 2. Структура витрат «ТОВ Маяк», %. 3. Динаміка головних показників діяльності підприємства за 2016-2020 рр. 4. Структура основних фондів «ТОВ Маяк» в 2016-2020 рр. 5. Динаміка показників майнового стану. 6. Динаміка темпів росту капіталу підприємства. 7. Результати обчислення ризику банкрутства за моделлю О. О. Терещенка для «ТОВ Маяк». 8. Динаміка показників ділової активності підприємства та показників ефективності функціонування підприємства, %. 9. Розрахунок операційного важеля, порогу рентабельності та ефекту фінансового важеля підприємства «ТОВ Маяк» за 2016-2020 рр. 10. Прогнозна динаміка основних результатів фінансової роботи «ТОВ МАЯК».

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 10 травня 2021 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Теоретичні аспекти комплексної оцінки фінансового стану сільськогосподарських підприємств	11.05. 2021	виконано
2	Комплексна оцінка фінансового стану сільськогосподарського підприємства	20.09. 2021	виконано
3	Напрями вдосконалення комплексної оцінки фінансового стану сільськогосподарських підприємств	24.10.2021	виконано
4	Висновки і пропозиції	25.11.2021	виконано
5	Оформлення дипломної роботи	01.12.2021	виконано

Здобувач _____
(підпис)

Керівник роботи _____
(підпис)

Аліна БУШТІН
(прізвище та ініціали)

Світлана КАЧУЛА
(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ	4
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ В АСПЕКТІ ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА	9
1.1. Фінансова сутність управління ресурсами підприємства в напрямі збільшення прибутку	9
1.2. Методичні підходи до оцінювання прибутку підприємства за рахунок фінансових ресурсів	16
1.3. Специфічні риси формування прибутку сільськогосподарських підприємств	20
Висновки до розділу 1	24
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ДОХІДНОСТІ КОМПАНІЇ ЗА РАХУНОК ПРОДУКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ НА ПРИКЛАДІ «ТОВ МАЯК»	25
2.1. Головні показники економічної роботи компанії за 2016-2020 рр.	25
2.2. Оцінка фінансового стану компанії	34
2.3. Вивчення впливу ділової активності та фінансової продуктивності роботи підприємства на його прибутковість	43
Висновки до розділу 2	50
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ ЗБІЛЬШЕННЯ ДОХІДНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УПРАВЛІННІ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ	52
3.1. Прогнозування підсумків фінансової роботи ПСП «ТОВ МАЯК»	52
3.2. Перспективні можливості управління фінансовими ресурсами «ТОВ Маяк» у напрямі збільшення прибутковості	56
3.3. Пропозиції щодо збільшення продуктивності роботи «ТОВ МАЯК»	64
Висновки до розділу 3	72
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	76
ДОДАТКИ	82

РЕФЕРАТ

Тема: «Підвищення прибутковості підприємства в управлінні фінансовими ресурсами»

Магістерська робота: 75 стор., 11 таблиць, 20 рисунків, 70 літературних джерел.

Об'єктом дослідження є система фінансового менеджменту «ТОВ Маяк».

Метою дипломної роботи став аналіз теоретичних підходів та обґрунтування практичних рекомендацій щодо збільшення прибутковості підприємства в управлінні фінансовими ресурсами.

Предметом дослідження є процеси управління фінансовими ресурсами при формуванні доходів та розподілу прибутку підприємства у сучасних економічних умовах

В ході роботи досліджено теоретичні основи комплексної оцінки фінансового стану агропідприємства в умовах фінансової нестабільності та напрями підвищення прибутку за рахунок удосконалення напрямів управління фінансовими ресурсами.

АНОТАЦІЯ

ФІНАНСОВИЙ СТАН, ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ, СОБІВАРТІСТЬ, ДОХОДИ, ВИТРАТИ, ПРИБУТОК, РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ, ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ, КРЕДИТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ

АННОТАЦИЯ

ФИНАНСОВЫЙ СОСТОЯНИЕ, ФИНАНСОВЫЕ РЕСУРСЫ, СЕБЕДАРТНОСТЬ, ДОХОДЫ, РАСХОДЫ, ПРИБЫЛЬ, РЕНТАБЕЛЬНОСТЬ, ДЕБИТОРСКАЯ ЗАДОЛЖЕННОСТЬ, КРЕДИТОРСКАЯ ЗАДОЛЖЕННОСТЬ

SUMMARY

FINANCIAL STATUS, FINANCIAL RESOURCES, PRIME COST, INCOME, EXPENSES, PROFIT, PROFITABILITY, DEBIT TACKLING, CREDIT INCORPORATION

ВСТУП

Економічне зростання України підлягає сьогодні значній кількості ризиків і загроз, серед яких зменшення ринків збуту та споживчого попиту, ускладнення стану фінансових фондів агроорганізацій тощо.

Економічні показники організацій стають дедалі гіршими. Розмір реалізації продукції зменшується. Все більше актуальним завданням фінансового менеджменту стає управління ресурсами підприємств з ціллю збільшення прибутку підприємства.

Але подібне управління необхідно проводити з урахуванням специфічності роботи кожного певної агроорганізації, історії розвитку, параметрів роботи, фінансового становища тощо.

На даний момент українські компанії знаходяться в дуже несприятливих умовах, що значно вплинуло на показники їхньої роботи та захищеність до деструктивних дій.

Особливо це стосується періодів 2014-2018 рр., коли за загального зростання обсягів виробництва, показники підсумків роботи підприємств негативні.

Загальна кількість компаній з 2014 року зменшилася на 4,7%, кількість працівників – на 3,85%, 25,7% компаній у 2018 році мали негативний фінансовий результат.

Дилемі побудови дієвої системи фінансового управління прибутком та фінансовим результатом компанії присвячена величезна кількість видань сьогочасних українських дослідників (це роботи Л. В. Адаменко, Т. А. Говорушко, І. А. Бланка, В. М. Боронос, Н. В. Гуріної, Є. І. Єпіфанової, І. О. Зарічюк, І. О. Литвинова, В. В. Нагачука, А.М. Поддєрьогіна, Т. П. Ткаченко та ін.).

З огляду на гінкий ступінь актуальності досліджуваного питання, висвітлювалися його розбіжні площини – починаючи від теоретичного осмислення джерел формування прибутку агроорганізації до прикладних проблем керування їх ступенем.

Але формування і поділ прибутку в кожній агроорганізації дуже специфічне, що зумовлює постійну актуальність обґрунтування системи управління ними.

Відтак метою написання дипломної роботи є аналіз теоретичних підходів та обґрунтування практичних рекомендацій щодо збільшення прибутковості агроорганізації в управлінні її фінресурсами. Об'єктом дипломної роботи є система фінансового менеджменту «ТОВ Маяк». Предметом дипломної роботи є процеси управління фінресурсами при формуванні прибутку агроорганізації у сучасних економічних умовах.

Для досягнення мети дипломної роботи потрібно провести подальші завдання:

- розглянути фінансову сутність управління ресурсами підприємства в напрямі збільшення прибутку;
- охарактеризувати зміст формування доходів та розподілу прибутку підприємства;
- зробити оцінку підсумків економічної роботи «ТОВ Маяк»;
- оцінити поточний фінансово-економічний стан «ТОВ Маяк»;
- здійснити оцінку джерел формування прибутку «ТОВ Маяк»;
- визначити перспективні результати роботи «ТОВ Маяк», його прогнозований фінансовий стан та рівні доходів та прибутку;
- сформувати систему пропозицій щодо напрямків збільшення дохідності «ТОВ Маяк» в управлінні його фінансовими ресурсами.

Методичною основою написання дипломної роботи є методи абстрагування (характеристика теоретичних підґрунть керування прибутком агроорганізації), узагальнення (характеристика консеквентних базисів оцінки економічного стану, формування результатів діяльності агроорганізації), аналізу (аналіз економічного стану та результатів діяльності агроорганізації, аналіз джерел формування фінресурсів «ТОВ Маяк»), синтезу (розробка напрямів керування формуванням доходів «ТОВ Маяк» та поділу прибутку),

метод середньої ковзної (визначення прогнозних показників звітів про фінансовий стан та про прибутки/збитки агроорганізації).

Наукова новизна отриманих результатів полягає в наступному:

– удосконалено науково-практичні засади фінансового керування формуванням доходів та поділу прибутку агроорганізації за рахунок встановлення їх специфічності;

– набуло подальшого розвитку методико-практичне забезпечення фінансового керування формуванням доходів та поділом прибутку агроорганізації за рахунок інтеграції елементів прогнозування у розробку заходів управління та визначення способів переходу від стратегії виживання до стратегії розвитку адаптовано до потреб конкретного підприємства.

Практичне значення роботи полягає у врахуванні особливостей керування доходами та прибутком «ТОВ Маяк» за рахунок фінансових ресурсів, що може бути використано при обґрунтуванні його фінансового менеджменту.

Інформаційною основою написання дипломної роботи були наукові праці сучасних українських та зарубіжних науковців, методичні розробки та підручники, дані Державної служби статистики України, фінансова звітність «ТОВ Маяк» за 2016-2020 рр.

Робота налічує вступ, три розділи, висновки, додатки, списки використаних джерел. Ключовий зміст докладено на 75 сторінках друкованого тексту. В роботі наведено 11 таблиць та 20 рисунків. Список використаних джерел налічує 70 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ В АСПЕКТІ ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Фінансова сутність управління ресурсами підприємства в напрямі збільшення прибутку

Основою системи управління підприємствам є фінансовий менеджмент в його сучасному розумінні, зважаючи на швидкозмінність економічних реалій та інноваційність доробків у сфері менеджменту. Використання спрямованості, принципів фінансового менеджменту, механізму його здійснення, системи пріоритетів тощо дає змогу індивідуалізувати управління тим чи іншим господарюючим суб'єктом. Використати переваги та мінімізувати недоліки господарювання у певних галузях, використати нові форми організації фінансової роботи [45, с. 24]. Фінансовий менеджмент можна розглядати у кількох аспектах [65, с. 7]: як хід керування фінансовими ресурсами; як форму керування ходом фінансування роботи підприємства; як порядок принципів, засобів та форм будови грошових відносин; як порядок принципів і методів розроблення та реалізації організаторських рішень; як стратегію і тактику фінансової роботи виробництва. Наприклад, фінансовий менеджмент розглядають як складову системи ефективного керування підприємством, що являє собою «...цілеспрямований процес впливу органу управління на формування, розподіл і використання фінансових ресурсів, організацію грошового обороту підприємства, що базується на існуючій фінансовій політиці, використовує відповідний управлінський інструментарій і забезпечує реалізацію кінцевої мети фінансового управління підприємства» [28, с. 145]. Як система, фінансовий менеджмент має наступну структуру (рисунок 1. 1).

Як система, фінансовий менеджмент складається з підсистем: керованої (об'єкт керування) та керуючої (суб'єкт керування). Відповідно, за підсистемами поділяються і функції фінменеджменту.

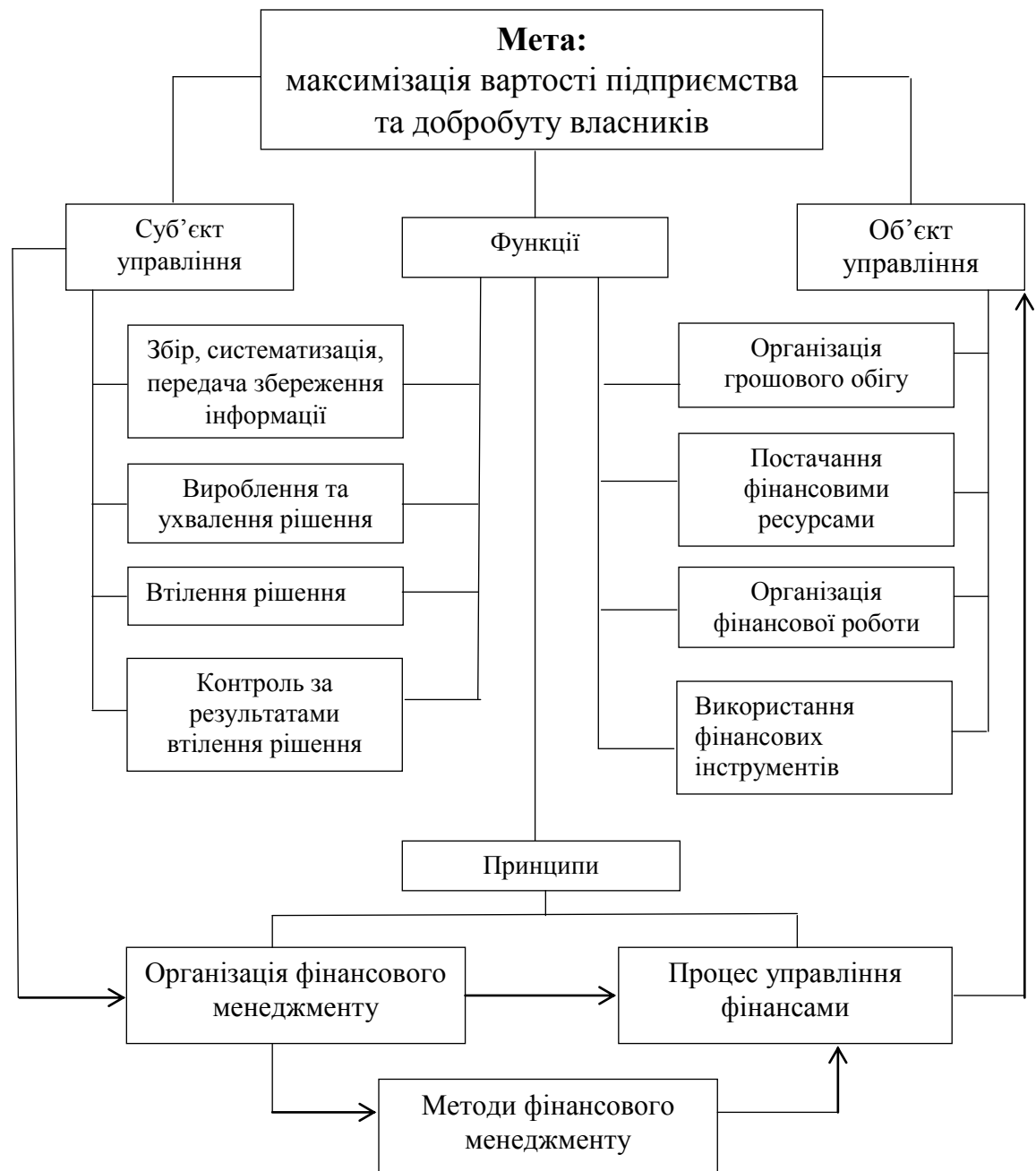

Рис. 1. 1. Фінансовий менеджмент підприємства як система
складено автором за [1; 61; 65, с. 10]

За підсистемою суб'єкта керування вирізняють функції [61]: збір, систематизацію, передачу, збереження інформації; вироблення та ухвалення фінансових рішень; їх втілення; контроль результатів застосування фінансових рішень. За підсистемою об'єкта керування вирізняють функції фінменеджменту: організацію фінансової роботи; організація постачання

фінансовими ресурсами; використання фінансових інструментів; організацію грошового обігу. З боку керуючої підсистеми здійснюється дія на керовану підсистему через будову фінменеджменту за допомогою органів управління та керуючий персонал та виконавців рішень. Тим самим реалізується вплив на процес управління фінансами підприємствами. Ця дія на керовану підсистему (об'єкти керування) здійснюється через фінансові методи, важелі та інструменти як компоненти фінансового механізму.

В межах системи фінансового менеджменту важливим елементом є принципи його здійснення. Принципи здійснення фінансового менеджменту поділяються на загальні та спеціальні. До загальних принципів фінансового менеджменту належать [57, с. 58; 65, с. 8]: принцип інтегрованості (фінансовий менеджмент як система має бути інтегрованим із гуртовою системою керування підприємством); принцип динамізму (фінансові рішення та їх наслідки повинні вироблятися і оцінюватися в динаміці, виходячи із впливу на розвиток підприємства); принцип комплексності (фінансові рішення мають враховувати весь комплекс параметрів роботи підприємства); принцип варіативності (при виробленні фінансових рішень слід враховувати різні їх варіанти та можливі наслідки кожного з варіантів); стратегічність (при виробленні фінансових рішень та оцінюванні їх наслідків слід орієнтуватися на їх довгостроковий вплив, наслідки для стратегічного розвитку). До спеціальних принципів фінансового менеджменту належать принципи: адаптивності (здатність порядок фінансового менеджменту реагувати на перетворення у зовнішньому та внутрішньому осередку); узгодженості (даний принцип є доповнюючим до принципу комплексності і полягає у взаємній підпорядкованості процесів фінансового управління відповідно до ієрархії рівнів управління підприємством); керованості (всі вироблені керівні рішення мають бути спроможні до реалізації через систему керування підприємством); оптимальності (наслідки вироблених керівних рішень повинні бути оптимальними та процес вироблення керівних рішень повинен бути також оптимальним за балансом часу на вироблення рішень та їх якістю).

В залежності від того, який об'єкт обрано для здійснення фінансового менеджменту, розрізняють різні його підвиди: фінансовий менеджмент витрат, фінансовий менеджмент капіталу, фінансовий менеджмент прибутку тощо. У даній дипломній роботі об'єктом є доходи агроорганізації та її прибуток.

Доходи підприємства є специфічним об'єктом фінансового менеджменту. Дохід підприємства в економічній літературі інтерпретують як [20, с. 204; 60, с. 283; 68]:

- виручку від реалізації (чистий дохід);
- потік грошових надходжень;
- вартість грошових або матеріальних цінностей;
- збільшення вартості майна, що призводить до збільшення вартості підприємства;
- вартість продукції за мінусом витрат на її виробництво та реалізацію.

Наприклад, Т. П. Ткаченко, С. О. Тульчинська, Д. В. Бойчук дають наступне визначення «... дохід підприємства – це отримання економічних вигід, як в грошовій, так і в майновій формі, які призводять до збільшення активів або зменшення зобов'язань підприємства, за винятком внесків власників» [58].

Прибуток підприємства як об'єкт керування також є специфічним об'єктом.

Утилітарно, прибуток є додатнім фінансовим наслідком хазяйської роботи виробництв, про що окреслено в законодавстві України:

- «прибуток – це сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати, а збиток – це перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якого були здійснені ці витрати» [42]);
- «це сума, яка утворюється шляхом зменшення суми доходів звітного періоду на собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг і суму інших витрат звітного податкового періоду» [50];

Характеризуючи фінансовий наслідок дослідники-науковці акцентують на певних нюансах розуміння даного поняття:

– «є уособленням доданої вартості, що визначається як різниця між доходами та витратами підприємства, та є основним критерієм ефективності функціонування підприємства» [8, с. 9];

– «є уособленням чистого доходу підприємця на вкладений капітал, що визначається як різниця між сукупним доходом та сукупними витратами» [10, с. 246];

– «є уособленням значущості та сталості розвитку підприємства з погляду на формування його доходу, уособленням впливу чинників зовнішнього середовища з погляду структури та обсягу витрат» [16, с. 5].

По-перше, невірним є вважати прибуток як такий, об'єктом керування. Скоріше запобігливим вказати, що об'єктом керування є фінансовий наслідок роботи підприємства, який може бути як позитивний (прибуток), так і негативний (збиток). На нашу думку для фінансового менеджменту скоріше злободенним є керування збитком, ніж прибутком.

Зважаючи на специфіку формування фінансового результату підприємства, існує низка визначень поняття «управління прибутком»:

– «таке управління, що забезпечує прийняття найбільш ефективних управлінських рішень щодо всіх аспектів формування, розподілу та використання фінансового результату та забезпечує стійкий фінансовий стан підприємства та ефективне його функціонування на основі прямого та зворотнього зв'язку між підсистемою управління прибутком та системою управління підприємством в цілому» [16, с. 6]. Цієї ж думки дотримується І. О. Бланк, наголошуючи на значущості управління прибутком для забезпечення добробуту власників у поточному та далекосяжному періодах [10, с. 17];

– таке управління, що обумовлює найбільш економічно виправдані управлінські рішення для забезпечення виконання задач та звершення цілей підприємства за допомогою комплексу фінансових методів, інструментів та заходів [4, с. 118];

– таке управління, яке передбачає процес пошуку, прийому і виконанні керівних рішень у всій площині формування, поділу і уживання прибутку на підприємстві [6, с. 43];

– таке керування підприємством, яке направлене на покращення результатів його господарювання з тактичної та стратегічної точок зору. Функціонування відповідної системи керування репрезентує собою діяльність взаємопов'язаної сукупності елементів, яке цілеспрямоване на отримання прибутку заданого розміру [12];

– таке керування, за якого формується механізм отримання прибутку певного розміру [43, с. 301].

Компонентами системи керування фінансовим результатом є [49, с. 127] є «забезпечення (організаційне, інформаційне, фінансове) та системи та методи управління (аналізу фінансового результату, планування прибутку, внутрішнього контролю)».

При управлінні прибутком підприємство може бути зорієнтоване на певну стратегію його фінансового менеджменту. Кожна стратегія передбачає існування певних критеріїв отримання «якісного» прибутку. В. В. Нагайчук вирізняє три базові стратегії управління прибутком [41, с. 141-142]:

– стратегія максимізації прибутку. Еталоном ефективності роботи підприємства рахується отримання вагомого прибутку. Всі ризики, пов'язані з отриманням вагомого прибутку, мінімізуються за рахунок його поділу. Закономірність даної стратегії зв'язана із забезпеченням поточного наслідку за рахунок майбутніх стратегічних переваг. Або інакше – вважають, що накопичення значного депо фінансових ресурсів у формі нерозподіленого прибутку дасть змогу у майбутньому забезпечити стратегічні переваги підприємства, що не завжди відповідає дійсності. Зазначимо, що саме цієї стратегії управління прибутком дотримується значна частка прибуткових українських підприємств;

– стратегія отримання «задовільного» прибутку. Сутність цієї стратегії визначається перспективами довгострокового розвитку. Менеджмент прибутку

орієнтується на отримання такого його рівня, який би дав змогу отримати у довгостроковій перспективі стратегічні переваги. Наприклад, обмеження норми рентабельності і стримання зростання цін на продукцію дає конкурентні переваги підприємству на ринку. Це можливо є більш вигідним, ніж отримання значного прибутку на початкових етапах і, разом з тим, обмеження власного сегменту ринку. Стратегія отримання «задовільного» прибутку дає порівняно нижчий рівень фінансової ефективності, ніж стратегія максимізації прибутку, але протягом значно довшого відтинку часу. Стратегія отримання «задовільного» прибутку також дає спроможу підвищити період генерування якісного прибутку за рахунок забезпечення іноваційності розвитку, стимулювання персоналу тощо;

– стратегія мінімаксимізації прибутку. Полягає у досягненні оптимального співвідношення «прибуток-ризик». Або інакше – сенс цієї стратегії полягає у максимізації прибутку за мінімізації збитків–ризиків–витрат при його отриманні. При обґрунтуванні цієї стратегії визначають інтервал коливання можливого доходу та інтервал коливання можливих витрат (включаючи збитки від реалізації ризиків).

Стратегія міні/максимізації прибутку вважається ефективною за умови, що максимізується нижня межа отримуваного доходу та мінімізується верхня межа очікуваних збитків. Основна перевага даної стратегії полягає у можливості врахування змінності доходів/ збитків та одночасному забезпеченні рентабельності діяльності. Також цю стратегію інколи називають стратегією стабілізації прибутку.

За рівнем фінансової ефективності стратегія міні максимізації прибутку дає змогу генерувати прибуток майже такого рівня, як і стратегія отримання «задовільного» прибутку, але більш стабільний. Водночас стратегія міні максимізації прибутку не дає такого обсягу довгострокових конкурентних переваг, як стратегія формування «задовільного» прибутку.

1.2. Методичні підходи до оцінювання прибутку підприємства за рахунок фінансових ресурсів

Оцінка фінансового стану агроорганізації та результатів її діяльності формує підґрунтя здійснення фінменеджменту як загалом, так і спеціалізовано, відповідно до об'єкту керування. Фінансовий розгляд надає наступні можливості [22]:

- своєчасно забезпечувати оптимальні параметри фінансового становища агроорганізації (за її ліквідністю, платоспроможністю, фінансовою стійкістю);
- визначати рівень забезпеченості розвитку агроорганізації фінансовими ресурсами;
- визначати можливі резерви поліпшення/оздоровлення фінансового стану агроорганізації.

При здійсненні фінансового аналізу найбільш важливими є три системотворчих елементів: об'єкт, предмет та методика дослідження. Принципами здійснення фінансового аналізу є [25, с. 166]: принцип достатності (обсяг інформації для здійснення аналізу повинен бути достатнім); принцип визначеності (для здійснення аналізу необхідним є використання визначених методів, способів, прийомів, інформаційних джерел); принцип обґрунтованості (як вибір методики, так і інтерпретація отриманих результатів повинні бути логічно обґрунтованими); принцип значимості (отримані результати повинні бути суттєвими для керування економічною діяльністю підприємства).

Більшість авторів вважають, що послідовність здійснення фінансового аналізу складається з 2 етапів: загального аналізу фінансового становища і наслідків діяльності та спеціалізований аналіз.

До першого етапу зараховують [53, с. 371; 70, с. 81-82]: «горизонтальний аналіз», або оцінку змін кожного з вихідних показників за звітний період; «вертикальний аналіз», або оцінку структурного співвідношення вихідних показників; «трендовий аналіз», або переміна ознак фінансових наслідків за звітний стадію.

До другого етапу найчастіше включають [9, с. 43]: аналіз здатності агроорганізації відповідати за особистими поточними зобов'язаннями (аналіз ліквідності та платоспроможності); синтез тривалості операційного циклу в цілому та за складниками (аналіз ділової активності); склад капіталу за інгредієнтами та їх співвідношення (аналіз фінансової стійкості); аналіз стану агроорганізації на ринку цінних паперів, сплату дивідендів, доходу на акції (аналіз стану на ринку капіталів); оцінку фінансової ефективності функціонування агроорганізації (аналіз рентабельності).

Основним завданням аналітичної частини даної дипломної роботи є провести якомога повний аналіз формування доходів та прибутку підприємства, ступінь впливу чинників на їх зміну, визначити допустимі можливості їх зростання.

Як правило, головними завданнями здійснення аналізу формування доходів і фінансових наслідків роботи агроорганізації є [14, с. 44]:

- систематичний контроль за виконанням планів формування доходів та фінансових наслідків роботи агроорганізації;
- визначення тих факторів, які найбільш сильно впливають на формування доходів і фінансових наслідків, обрахунку сили їх впливу;
- визначення існування можливостей збільшення доходів і прибутку;
- вивчення напрямів розподілу прибутку та оцінка їх перспективності;
- мотивування організаторських вирішень щодо формування доходів та прибутку та їх використання.

Одним із найбільш привабливих інструментів опрацювання формування доходу та фінансових наслідків роботи агроорганізації є методика розгляду співвідношень «витрати – обсяг – прибуток» (або CVP-аналіз; «Cost – Volume – Profit») [11, с. 123; 44, с. 91], яка може бути використана для:

- оцінки існуючих фінансових наслідків роботи та визначення їх прогностичних значень;
- визначення найліпшого співвідношення між ціною продукції та обсягами реалізації;

- визначення найліпшого співвідношення змінних/постійних затрат;
- виявлення можливостей отримання прибутку підприємства;
- обґрунтування рішень по зменшенню ризику;
- обґрунтування рішень щодо покращення результатів роботи агроорганізації.

З огляду на головну мету аналітичної частини дипломної роботи, була розроблена наступна послідовність здійснення вивчення фінансового становища та результатів економічної роботи підприємства (рис. 1. 2).

Рис. 1. 2. Послідовність здійснення вивчення фінансового становища та результатів економічної роботи підприємства відповідно до теми дипломної роботи, розроблено автором

В межах загального розгляду фінансового становища та наслідків роботи агроорганізації планується виконати синтез будови доходів підприємства, динаміки основних його результатів (в тому числі із врахуванням інфляції), будови витрат та основних фондів, динаміки та структури активів та капіталу підприємства.

В межах спеціалізованого аналізу фінансового становища та наслідків діяльності агроорганізації доцільним є здійснити оцінку майнового стану (визначено коефіцієнти постійності активів, зносу основних засобів, мобільності активів, оновлення основних засобів, питому вагу дебіторської заборгованості у майні); оцінку ліквідності (визначено величину власних оборотних коштів, сформовано баланс ліквідності підприємства, розраховано коефіцієнти покриття, швидкої ліквідності, миттєвої ліквідності); оцінку фінансової стійкості (визначено коефіцієнти концентрації власного капіталу, фінансової стійкості, фінансової стабільності); аналіз ділової активності (розраховано показники оборотності коштів у розрахунках (у днях), оборотності запасів (у днях), оборотності кредиторської заборгованості (у днях), оборотності власного капіталу (в оборотах), оборотності мобільних активів (в оборотах), оборотності сукупного капіталу (в оборотах)); оцінку фінансової ефективності (визначено показники рентабельності сукупного капіталу, рентабельності власного капіталу, рентабельності основних засобів, валової рентабельності реалізованої продукції, чистої рентабельності реалізованої продукції).

Порядок розрахунку зазначених вище коефіцієнтів отримано із підручників Б. М. Литвина, М. В. Стельмаха [62], І. О. Школьник [63], Ю. М. Тютюнник, Л. О. Дорогань-Писаренко, С. В. Тютюнник [64].

Для визначення закономірностей формування доходів агроорганізації визначено ефект операційного левериджу, поріг рентабельності та запас міцності, ефект фінансового левериджу.

1.3. Специфічні риси формування прибутку сільськогосподарських підприємств

Піднесення національного господарства України в сьогочасний період, як і вкрай раніш, залежить від розвитку аграрного сектору економіки. Перетворення інституційних підґрунть громади включає в себе також метаморфозу інституційних основ агробізнесу. Збільшення фінансової ефективності аграрного виробництва розкриває ефективність громадських трансформацій в Україні і успішність піднесенню її економіки.

Разом з тим, нестабільність зовнішнього економічного осередку негативно відбивається на наслідках економічної діяльності агроорганізаціях та впотужнює ризикованість їх функціонування.

Тому одним із найбільш значимих спрямувань фінансового менеджменту для агроорганізацій є керування формуванням доходів та поділом прибутку.

Агропідприємства є специфічними з точки зору ознак формування їх доходів, виділення прибутку, сукупності чинників, що відбиваються на їх доході та прибутку (рисунок 1. 3):

– позаяк доходи агропідприємства створюються внаслідок реалізації біологічних активів, а прибуток - внаслідок витрат, вагомим елементом яких є також біологічні активи, то вирішальним фактором для доходів і витрат є дія природно-кліматичних чинників. Крім того, неспівпадаюча сезонність доходів і витрат теж обумовлюється природно-кліматичними чинниками [7, с. 317];

– агровиробництво є багатогалузевим. На ньому виробляється розмаїта продукція рослинництва та тваринництва, причому фрагмент видів продукції стає сировиною чи породжує витрати при виробництві нових видів продукції [46, с. 63]. Відповідно постає проблема при визначенні фінансової діяльності агроорганізації. Зокрема, аналогічні витрати можна встановлювати за собівартістю особистої сировини чи за справедливою їх цінністю;

Рис. 1. 3. Фактори, що впливають на фінансову діяльність агроорганізації [23, с. 81]

– у економічній роботі агроорганізації використовуються біологічні активи, які аграрій може обліковувати як біологічні активи у періоді метаморфози (оборотні кошти) чи як довгострокові біологічні активи (основні засоби). Одночасно якраз хід обліку біологічних активів встановлює формування доходів та визначення фінансової роботи підприємства, позаяк принципової різниці між активами немає. Зокрема, тварини на розведенні та відгодівлі (у стадії біологічних перетворень) можуть стати продуктивною живою (перескочити до складу довготермінових біологічних активів);

– на агропідприємстві ведеться вкрай менший податковий тиск, ніж на підприємства, що працюють в інших галузях економіки. Статус агропідприємства дає спроможність виплачувати єдиний сільськогосподарський податок та користуватись спеціальним режимом оподаткування ПДВ.

Специфіка формування доходу агроорганізації вирізняється прикметами його діяльності. Сільськогосподарська діяльність – «це процес управління

біологічними перетвореннями з метою отримання сільськогосподарської продукції та/або додаткових біологічних активів» [51]. Дохід агропідприємств та його прибуток визначаються положенням (стандартом) бухгалтерського обліку «біологічні активи» та роз'яснюються Методичними рекомендаціями з бухгалтерського обліку біологічних активів № 1315 [39].

Дохід агропідприємства створюється із 3-х джерел [39, 51]:

– «дохід (виручка) від реалізації сільськогосподарської продукції та біологічних активів»;

– «оцінка сільськогосподарської продукції (біологічних активів) при первісному визнанні»;

– «зростання справедливої вартості біологічних активів».

Прибуток агропідприємства теж створюється із 3-х джерел (рис. 1. 4).

Вирішальним джерелом доходів агропідприємства є його головна операційна діяльність, цілеспрямована на створення біологічних активів, що перетворюються у аграрну продукцію. Другим важливим джерелом доходів аграрних підприємств є дохід від первісного визнання біологічних активів. Але визначення масштабу цієї суми існують певні перепони. Приміром, до первісного визнання біологічних активів вони знаходяться на етапі трансформацій і їх розмір найбільш чітко може бути оцінений тільки-но насамкінець фінансового року [21, с. 97].

Крім названого фрагмент біологічних активів, що мають фігурувати первісно визнані, можуть бути використані для виготовлення аграрної продукції, отже, зобов'язані бути віднесені до витрат на виробництво продукції. При формулюванні доходу від зростання законної вартості біологічних активів слід рахуватися з тим, що такі біологічні активи використовуються для виробництва продукції на наступний рік. Затим зріст справедливої ціни біологічних активів у поточній фазі приведе до скорочення фінансового наслідку у наступному періоді. Відбудеться відхилення доходів і фінансового результату як в поточному, так і у наступному періодах.

Рис. 1. 4. Формування фінансового наслідку від основної роботи агроорганізації

Таким чином, формування доходів і фінансової роботи агроорганізації не відповідає такому у інших підприємств/організацій. Якщо зазвичай дохід вирізняється негайно після його надходження на агропідприємство після продажу продукції, а фінансовий результат – відтак врахування всіх витрат на отримання даного доходу, то у підприємств інших галузей дохід визначається після виробництва продукції, а фінансовий результат – до абсолютного врахування усіх витрат. Вдаючись зазначеному, змістовним фактором в керуванні доходами і фінансовою роботою агропідприємства є обрання найліпшої облікової політики [69, с. 148].

Крім суто облікових питань визначення доходу та фінансового результату сільгоспорганізацій можна виділити й інші, пов'язані з визначенням спрямованості дієвого розвитку [52, с. 86; 48, с. 130]:

– вплив з доходу і фінансового результату зміни обсягів чи/та ціни агропродукції;

- визначення порога прибутковості з урахуванням специфічності агровиробництва;
- дія будови виробництва продукції за її асортиментною будовою на дохід та фінансову роботу агроорганізації.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

1. Систематичність фінансового менеджменту агроорганізації є частиною системи керування агроорганізацією загалом і ґрунтується на тих же принципах функціонування. Однак при цьому мета і завдання фінансового менеджменту сконцентровані на збільшенні благополуччя власників агроорганізації в поточному та далекосяжному періодах.

2. Систематичне забезпечення фінансового керування доходами та прибутком агроорганізації опирається на методах та прийомах фінансового розгляду та включає в себе: розгляд наслідків роботи підприємства, аналізи: горизонтальний та вертикальний; коефіцієнтний; ліквідності та фінансової стійкості. Вирішальними джерелами аналітичної інформації при керуванні доходами та прибутку є аналізи: ділової активності, фінансової ефективності, оцінка ефектів операційного та фінансового левериджу.

3. Оскільки об'єктом дипломної роботи була сільгоспорганізація, то доцільним було визначити специфіку керування доходами та прибутком саме такого підприємства. Розкрито, що доходи та прибуток агроорганізації виникає не стільки під час продажу агропродукції, скільки під час її виробництва. Необхідно ще зважати, що при формуванні доходів агропідприємства до їх будови може бути зарахована продукція, яка в майбутні етапи буде включена до витрат. Таким чином при керуванні доходами та фінансовим результатом агроорганізації необхідно рахуватися з обліковим викривленням реально отримуваних доходів.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА ДОХІДНОСТІ КОМПАНІЇ ЗА РАХУНОК ПРОДУКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ НА ПРИКЛАДІ «ТОВ МАЯК»

2. 1. Головні показники економічної роботи компанії за 2016-2020 рр.

Об'єктом дипломної роботи було приватна сільгоспорганізація «Товариство з обмеженою відповідальністю Маяк», що здійснює виробництво сільськогосподарських продуктів. Приватне сільгоспорганізація зареєстрована 03. 03. 2000 р. у Краматорській районній держадміністрації Донецької області за адресою: 84052, Донецька область, Краматорський р-н, село Спасько-Михайлівка, вул. Центральна, б. 115. Слід зазначити, що індивідуальні підприємства - найпоширеніша організаційно-законодавча форма сільгоспорганізацій. Їхня питома вага в числі інших форм сільгоспорганізацій становить 7 %. Підприємство займається наступними видами діяльності: основний вид діяльності: 01. 11 – вирощування зернових (не враховуючи рис), бобові та насіння олійних культур; інші види діяльності: 01. 46 – розведення свиней; 01. 61 – допоміжні види діяльності у галузі вирощування сільськогосподарських культур; 10. 41 – виробництво олії. Підприємство належить до інституційного сектора економіки S. 11002 приватні нефінансові корпорації.

Результати діяльності підприємства докладно висвітлено у публічній фінансовій звітності, яка й стала інформаційною базою написання даної роботи. Вихідні дані наведено у Додатках (баланс господарства – Додаток А, звіт про фінансові результати – Додаток Б).

Організаційно-економічна структура підприємства зображена на рис 2.1.

Структура управління підприємством характерна малим підприємствам і немає багатофункціонального поділу. Всі основні керівні рішення приймає директор приватної сільгоспорганізації – Пантелєєв Микола Григорович. За

підготовку та реалізацію фінансових рішень відповідає головний бухгалтер – Тарасенко Оксана Степанівна.

Рис. 2. 1. Організаційно-економічна структура приватної сільгоспорганізації «ТОВ Маяк»

Всього на підприємстві працює наразі 208 осіб. До керівного складу підприємства окрім директора та головного бухгалтера належать 9 осіб: бригадир механізованої дільниці, бригадир кормової дільниці, агроном, бригадир свиноферми, технолог олійниці, начальник складу, технолог пекарні,

помічник директора з організації постачання та збуту. До юридичного супроводження діяльності підприємство залучає юриста, але він не є штатним працівником підприємства. Але необхідно наголосити, що близько 100 працівників мають сезонну зайнятість.

На підприємстві «ТОВ Маяк» міститься 1250 голів свиней. У виробничій роботі компанії працює 194 співробітника, а також у сфері тваринництва - 36 осіб.

Окрім виробництва рослинницької і тваринницької продукції підприємство уклало низку договорів з комунальними організаціями та муніципальними установами на поставку сільгосптоварів, продовольства.

Структура доходів підприємства у 2020 році зображена на рисунку 2. 2.

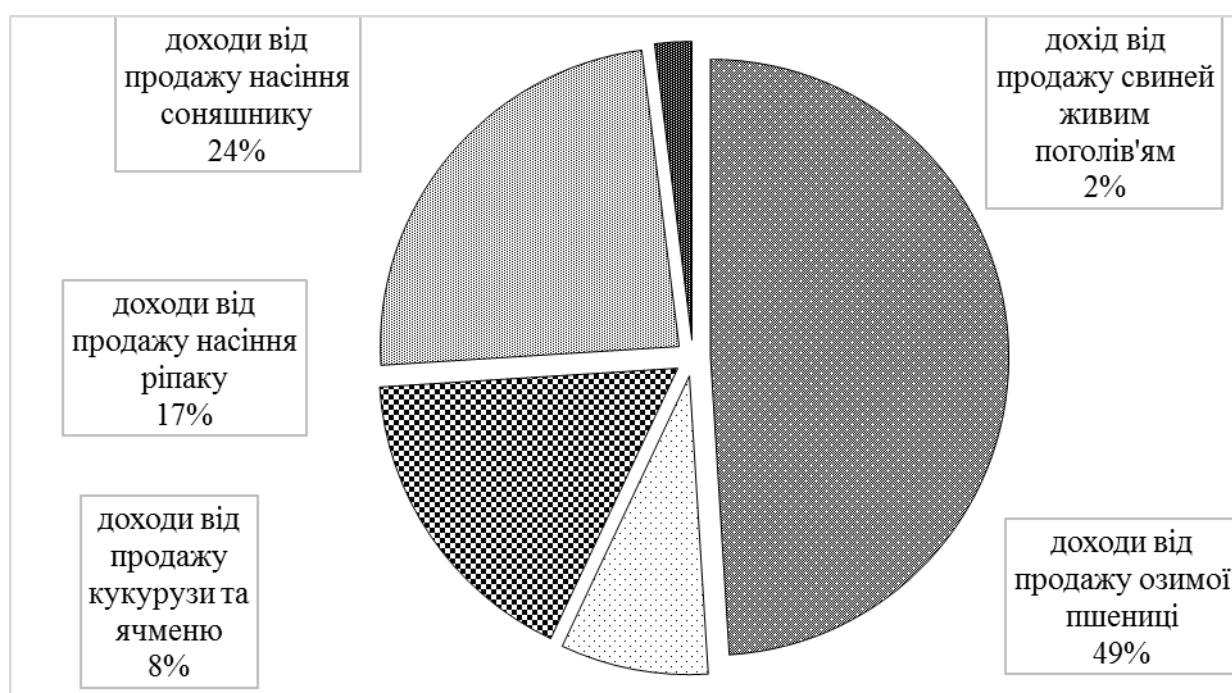

Рис. 2. 2. Структура доходів приватної сільгоспорганізації «ТОВ Маяк» у 2020 році

Основним джерелом доходів підприємства є доходи від продажу озимої пшениці (49 %), доходи від продажу інших зернових культур (кукурудзи та ячменю) (8 %), доходи від продажу насіння соняшника (24%) та ріпаку (17 %), доходи від продажу свиней живим поголів'ям (2 %). Рентабельність

виробництва кожного виду продукції є змінною. Найвищою була рентабельність вирощування озимої пшениці (понад 20 % у 2016 році), що обґрунтовано її високою врожайністю саме у цьому році. Стабільно високу рентабельність дає вирощування і продаж насіння соняшника та ріпака (16-18 %), продаж свиней живим поголів'ям (≈ 15 %). Однак і інші види сільськогосподарського виробництва на цьому підприємстві, як правило, є прибутковими.

Головні показники роботи компанії за 2016-2020 рр. розміщені в таблиці 2. 1. Підприємство функціонує більш-менш стабільно, одна спостерігається тенденція до скорочення обсягів реалізації. Чистий дохід коливається біля величини 84 млн. грн., хоча у 2019 році чистий дохід зменшився на 17,5 % порівняно з 2018 р.

Таблиця 2. 1

Динаміка головних показників діяльності підприємства за 2016-2020 рр.

Показники	2016	2017	2018	2019	2020	2017 /2016	2018 /2016	2019 /2016	2020 /2016
Чистий дохід від реалізації сільгосппродукції, тис. грн.	49072	70715	70194	57939	83379	144,1	143,0	118,1	169,9
Собівартість реалізованої сільгосппродукції, тис. грн.	25305	42497	56508	47311	63250	167,9	223,3	187,0	250,0
Чистий прибуток, тис. грн.	18167	21718	5543	1005	14681	119,5	30,5	5,5	80,8
Капітал (середньозважена величина), тис. грн.	46119	64286	78757	77079	72768	139,4	170,8	167,1	157,8

розраховано автором

Суттєво зменшився і чистий прибуток компанії у порівнянні з 2016 роком. Загальне зменшення чистого прибутку склало більш як 80 %. Однак чистий прибуток «ТОВ МАЯК» накопичує у власному капіталі, що й обумовило поступове зростання його величини. Зважаючи на фінансово-економічну кризу та стан справ у галузі, такий фінансовий результат є очікуваним. Однак зменшення прибутку свідчать про реалізацію ризиків і

загроз діяльності компанії у розглянутий період. Собівартість продукції при цьому зростає (крім 2019 р., в якому прослідковується падіння): за весь період зростання собівартості склало 150,0 % (найбільш значущим зростання собівартості було у 2020 році). Порівнюючи динаміку собівартості продукції (зростання) порівняно з динамікою доходу (зменшення) закономірним є падіння фінансової роботи в компанії.

Таким чином, приватна сільгоспорганізація «ТОВ Маяк» поступово втрачає фінансові результати, отримує все менший і менший прибуток на протязі 2016 – 2019 рр., зменшує обсяги діяльності. В 2020 р. прослідковується покращення фінансової діяльності, але на основі аналізу одного року ще зарано робити висновки. Якщо врахувати рівень інфляції, то результати фінансової роботи компанії є дещо іншими. При розрахунку впливу інфляції на результати її роботи отримано наступні результати (таблиця 2. 2) (за даними Укрстату індекс інфляції за цінами виробників промислової продукції в Україні в цей же період складає – 120,5 % у 2016 році, 126,4 % у 2017 році, 117,4 % у 2018 році, 104,1 % у 2019 році, 98,4 % у 2020 році) [27]. Для виробників сільськогосподарської продукції відповідні індекси склали: 107,6 % у 2016 році, 111,8 % у 2017 році, 104,4 % у 2018 році, 86,6 % у 2019 році, 153,6 % у 2020 році). Ці значення індексів використано нами у подальших розрахунках.

Врахування рівня інфляції при визначенні динаміки основних показників діяльності підприємства дає наступні результати (таблиця 2. 2 у приведенні до цін на кінець 2016 року).

Чистий дохід від реалізації сільгосппродукції при врахуванні інфляції збільшується за 2016-2020 рр. на 6,5 % (без врахування інфляції – на 69,9 %), собівартість реалізованої продукції – на 57,5 % (без врахування інфляції – зростає на 150,0 %). В свою чергу прибуток зменшується на 49,1 % (без врахування інфляції – на 19,2 %), а величина капіталу – на 0,6 % (без врахування інфляції – капітал зростає на 57,8 %). Тобто результати фінансово-господарської роботи компанії, якщо враховувати інфляцію є набагато гіршими, ніж це видається. Найкраще це видно, якщо порівняти рівень

підвищення собівартості продукції і зростання чистого доходу підприємства. Якщо не враховуючи підвищення рівня інфляції темпи зміни витрат на виробництво та реалізацію перевищують темпи зміни чистого доходу у 2,14 рази, то при врахуванні інфляції – складають 8,85 раз.

Таблиця 2. 2

Динаміка основних показників діяльності компанії із врахуванням інфляції

Показники	Темпи росту показників із врахуванням інфляції, %			
	2017/ 2016	2018/ 2016	2019/ 2016	2020/ 2016
Чистий дохід від реалізації сільгосппродукції, тис. грн.	85,02	107,3	100,4	106,5
Собівартість реалізованої сільгосппродукції, тис. грн.	99,06	167,5	159,0	157,5
Чистий прибуток, тис. грн.	70,5	22,9	4,7	50,9
Капітал (середньозважена величина), тис. грн.	82,2	128,1	142,0	99,4

розраховано автором

Відповідно, основною причиною погіршення результатів фінансово-господарської роботи компанії є розбіжності підвищення собівартості продукції та цін на її реалізацію. Частково це обумовлюється посиленням конкуренції з боку агрохолдингів, особливо при збуті традиційної продукції підприємства – озимої пшениці. Негативний вплив на динаміку надходжень підприємства є зменшення врожайності культур, пов'язане із посиленням посушливості. Також зменшився попит на іншу традиційну продукцію підприємства – племінний молодняк свиней живим поголів'ям. Але кошти від продажу цієї продукції зросли у зв'язку із підвищенням цін на неї.

У витратах підприємства на свою діяльність постійно домінують витрати на сировину, матеріали та оплату послуг (рис. 2.3). Їх питома вага зменшується з 79,79 % у 2016 р. до 59,70 % у 2020 р. Натомість зростає частка витрат на

оплату праці (з 7,28 % у 2016 р. до 18,20 % у 2020 р.), як внаслідок цього зростає частка витрат на соціальні заходи (з 1,60 % у 2016 р. до 5,80 % у 2020 р.).

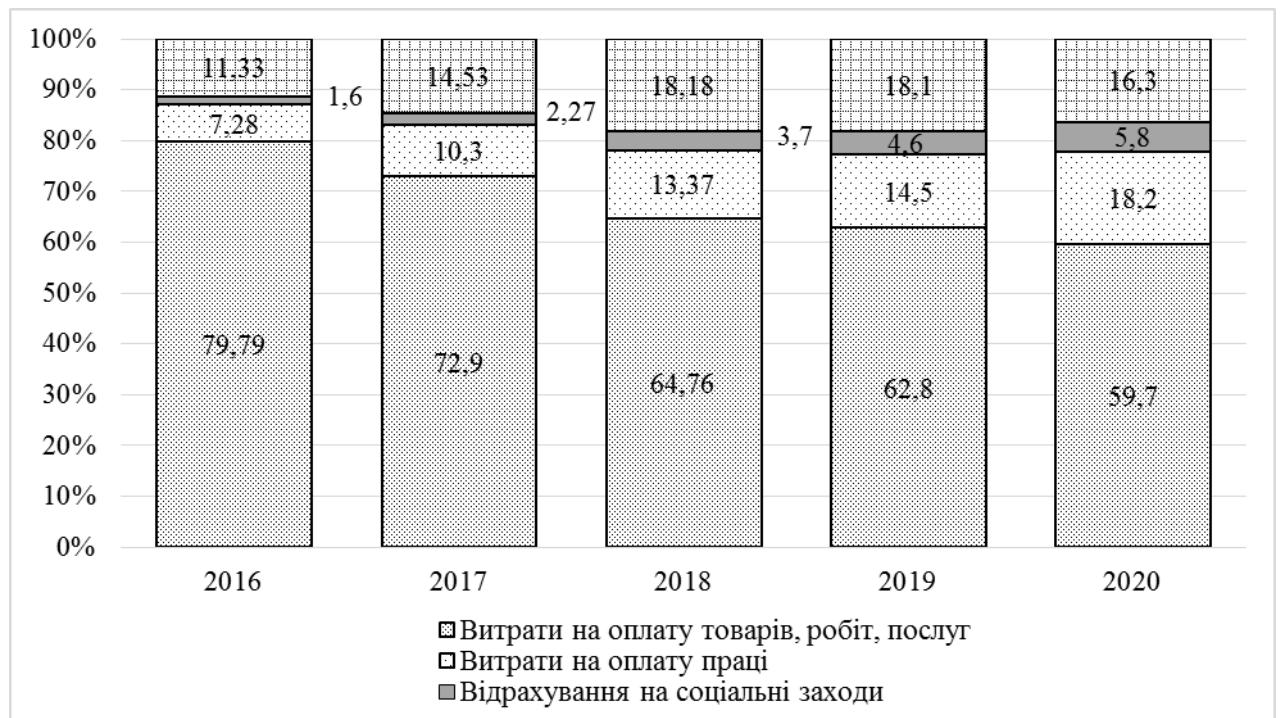

Рис. 2.3. Структура витрат приватної сільгоспорганізації «ТОВ Маяк», %

Загальне податкове навантаження на підприємство також постійно зростає. Підприємство у 2017 р. стало платником сільськогосподарського податку, однак це не призвело до зменшення податкового навантаження. Відношення розміру сплати податкових платежів та зборів до чистого доходу компанії у 2016 році складало 12 %, у 2017 році – 14 %, у 2018 - 2019 роках – 18 %, у 2020 році – 16%. Якщо при обчисленні податкового навантаження врахувати також сплату соціального внеску, то динаміка податкового навантаження є наступною: 2016 рік – 13 %, 2017 рік – 17 %, 2018 - 2019 роки – 22 %, 2020 рік – 18%.

Фонд оплати праці у 2016 році становив 1707 тис. грн. У 2020 році ФОП зріс відносно 2016 року на 2009,9 тис. грн., що становить 45,9 %. Оскільки чисельність працюючих за аналізований період зменшилась з 228 осіб до 208 осіб, то і середня зарплата зросла. У 2016 році середня зарплата на підприємстві

становила 18,44 тис. грн./ рік, у 2017 році – 22,19 тис. грн./ рік, у 2018 – 32,11 тис. грн./ рік, у 2019 – 44,14 тис. грн./ рік, у 2020 – 51,08 тис. грн./ рік. Однак слід врахувати, що більшість працюючих на підприємстві зайняті неповний рік і працевлаштовуються на літній сезон. Коефіцієнт використання робочого часу на підприємстві складав у 2016 році 0,42, у 2017 році – 0,44, у 2018 році – 0,44, у 2019 році – 0,48, у 2020 році – 0,50.

Таким чином, середньомісячна зарплата на підприємстві складала у 2016 році 3660 грн., у 2017 році – 4200 грн., у 2018 році – 5350 грн., у 2019 році – 5890 грн., у 2020 році – 6550 грн. В той же час середньомісячна зарплата у сільському господарстві складала у 2016 році – 3926 грн./міс., у 2017 році – 5761 грн./міс., у 2018 році – 7166 грн./міс., у 2019 році – 7960 грн./міс., у 2020 році – 8241 грн./міс. Таким чином середньомісячна зарплата на ПСП «ТОВ Маяк» є постійно меншою, ніж по галузі в цілому, та складала у 2016 році 92 %, у 2017 році – 73 %, у 2018 році – 75 %, у 2019 році – 74 %, у 2020 році – 79 %.

Основні фонди підприємства мають сталу структуру (рисунок 2.4).

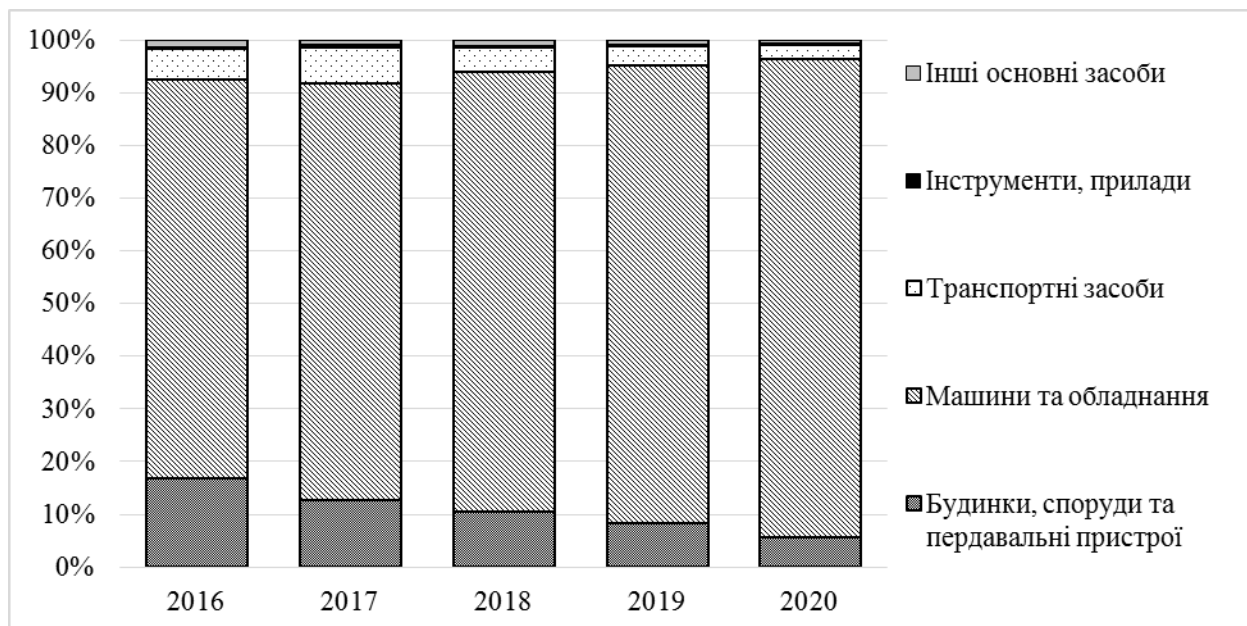

Рис. 2.4. Структура основних фондів приватної сільгоспорганізації «ТОВ Маяк»

Найбільшу частку основних фондів компанії становлять машини та обладнання (від 75,66 % у 2016 році до 83,38 % у 2018 році), меншою є частка будинків та споруд (від 16,91 % у 2016 році до 10,55 % у 2018 році), частка

транспортних засобів також зменшується – від 5,71 % у 2016 році до 4,73 % у 2018 році. Інші основні фонди складають близько 1 %. Всі біологічні активи підприємства мають оборотний характер і обліковуються у 2 розділі активу балансу.

В межах оцінки результатів економічної роботи компанії ще було оцінено показники його майнового стану (рис. 2.5). Серед цих показників коефіцієнти: постійності активів, зносу основних засобів, питома вага дебіторської заборгованості у майні, мобільності активів, оновлення основних засобів.

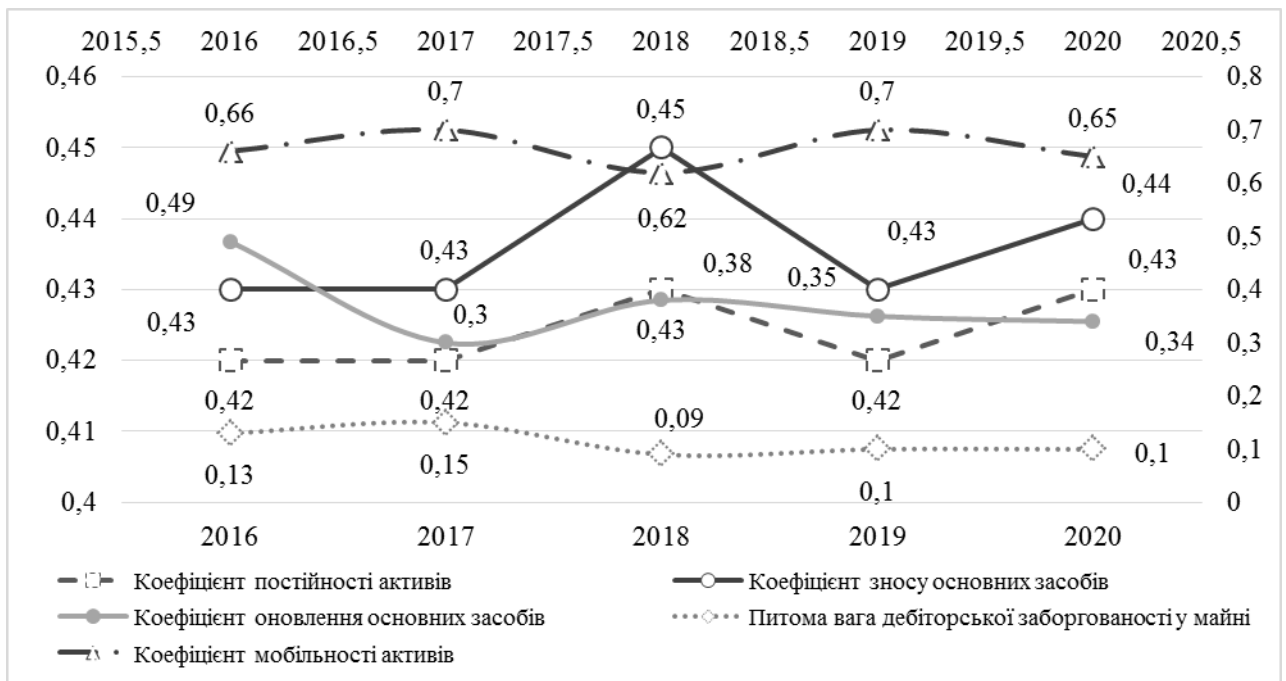

Рис. 2.5 Динаміка показників майнового стану

приватної сільгоспорганізації «ТОВ Маяк», розраховано автором

Характеристика активів як майна дозволяє оцінити наскільки забезпеченим, сталим стан матеріальних активів підприємства. Результати коефіцієнтного аналізу свідчать про непоганий стан майна підприємства. Досить великим є знос майна. Враховуючи, що критичний рівень зносу складає 50 %, підприємство поступово наближається до цього критичного рівня. Однак, оновлення основних фондів також є значущим, хоча постійно зменшується. Однак для середнього за розміром сільгоспорганізації темпи оновлення майна є досить високими. Основне оновлення основних засобів здійснюється за

рахунок амортизації та спрямовується на машини та обладнання. Інші характеристики майна також є добрими. Зокрема вага дебіторської заборгованості у майні незначна – від 15 % до 9 %, мобільність активів постійно перевищує 60 %.

Таким чином, результати економічної роботи ПСП «ТОВ Маяк» свідчать про її ефективність. Але спостерігається точна тенденція до ускладнення ефективності роботи, пов'язана переважно з впливом кризового стану економіки загалом, розбіжністю тенденцій ціни продукції компанії та його витрат і зменшенням врожайності. Одночасно, менеджмент компанії проводить фінансову політику, спрямовану на розвиток, акумулюючи прибуток у своєму капіталі та забезпечуючи необхідними фінансами розвиток основних фондів компанії за рахунок амортизаційних відрахувань.

2.2. Оцінка фінансового стану підприємства

Оцінка фінансового стану є основоположним елементом визначення проблем діяльності агроорганізації та можливостей її піднесенню. Особливо це стосується сільгоспорганізацій, що зазвичай мають проблеми з джерелами фінансування та ліквідністю активів. Це обумовлено особливостями сільськогосподарського виробництва – необхідністю резервувати значні суми коштів при настанні сезону польових робіт і значно відтермінованим обсягом надходжень.

Оцінка фінансового стану включатиме звичайні процедури аналізу: горизонтального та вертикального, коефіцієнтних аналізів ліквідності та фінансової стійкості.

Доречно оцінку фінансового стану «ТОВ Маяк» розпочати з оцінки динаміки активів та аналізу змін у їх структурі (рисунок 2. 6, рисунок 2. 7).

При аналізі динаміки активів їх величина бралась за певну дату (на 01. 01. 2017, 01. 01. 2018, 01. 01. 2019, 01. 01. 2020, 01.01.2021). Темпи росту необоротних активів є постійно знижуються, але загалом необоротні активи

мають тенденцію до зростання, оскільки темпи росту є додатними. Вони коливаються в межах від 34,48 % у 2016 році до 12,78 % у 2017 році.

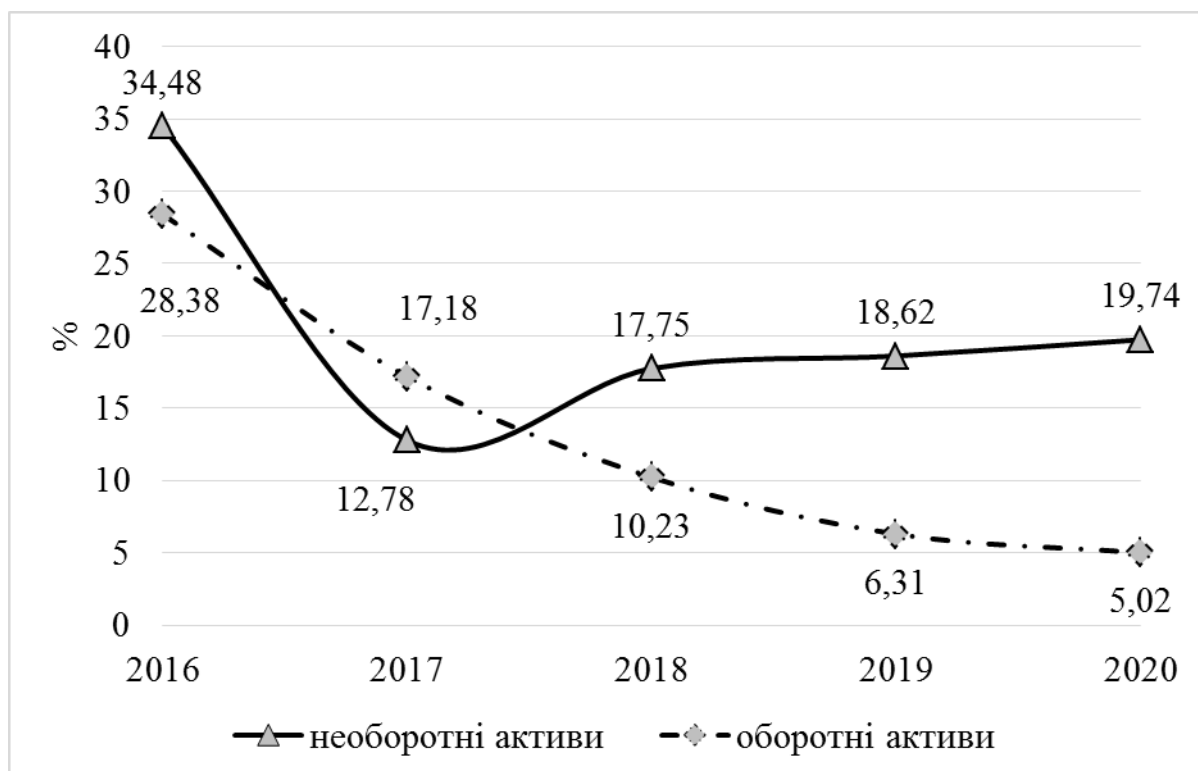

Рис. 2.6. Динаміка темпів росту активів ПСП «ТОВ Маяк»
розраховано автором

Зменшення темпів росту необоротних активів пояснюється тим, що постійно оновлюючи основні фонди, агроорганізація має вагому кількість вартісних старих фондів, особливо будинків та споруд. Крім того, зростання загальної вартості необоротних активів призводить до зменшення темпів росту в обчисленнях.

Зростання оборотних активів є змінними, але додатними, зменшуються від 28,38 % у 2016 році до 6,31 % у 2020 році, що пояснюється переважно зменшенням обсягу реалізації змінами обсягу реалізації та зменшенням дебіторської заборгованості аж до її зникнення у 2020 році. При цьому суттєво зростають проточні біологічні активи підприємства.

При визначенні структури активів їх величина бралась як середньоарифметична в цілому за період. Однак значні зміни у абсолютному

вимірі активів та темпах їх росту не призводять до суттєвих змін у структурі. Питома вага необоротних активів коливається від 41,89 % до 43,44 %, оборотних відповідно – від 58,11 % до 56,56 %. Структура активів підприємства в цілому відповідає структурі сільськогосподарського підприємства, що також здійснює торгівлю. Загалом ПСП «ТОВ Маяк», виходячи із структури активів повинен мати добру ліквідність.

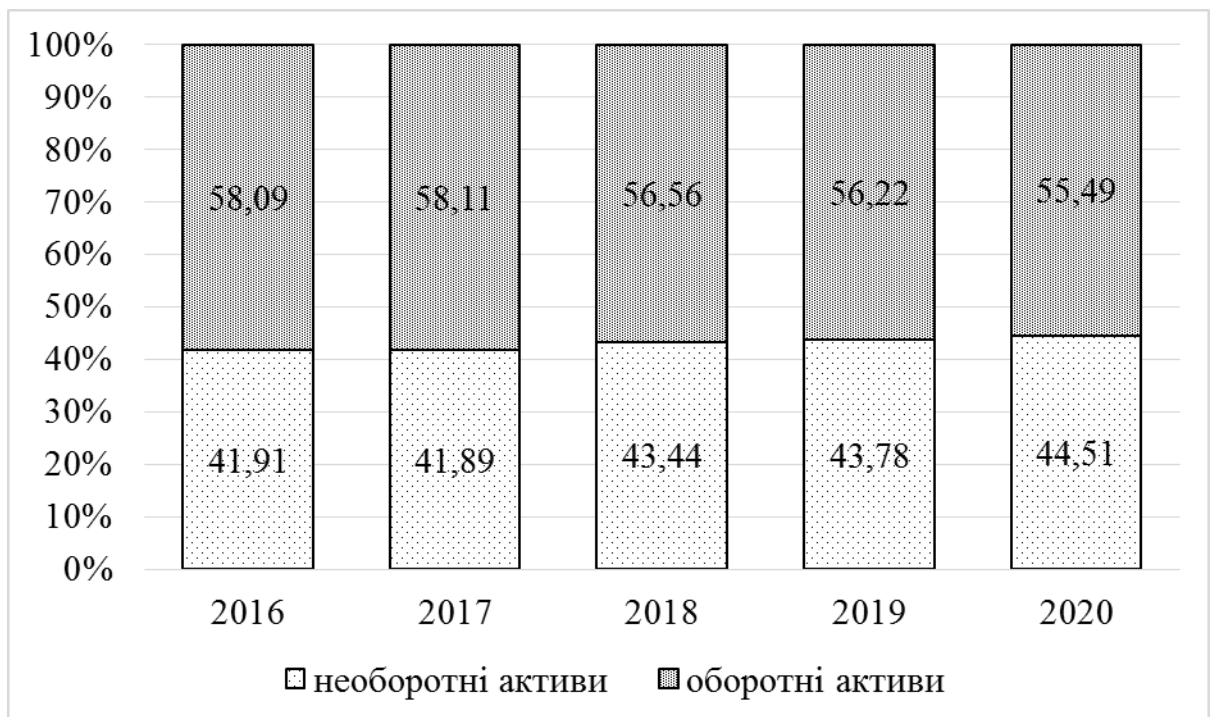

Рис. 2.7. Динаміка структури активів ПСП «ТОВ Маяк»

розраховано автором

Результати горизонтального та вертикального аналізів капіталу ПСП «ТОВ Маяк» за 2016-2020 рр. показано на рисунках 2.8 та 2.9.

При аналізі динаміки елементів капіталу їх величина бралась за певну дату (на 01. 01. 2017, 01. 01. 2018, 01. 01. 2019, 01. 01. 2020, 01.01.2021). При визначенні структури капіталу величина його елементів бралась як середньоарифметична в цілому за період. Динаміка елементів капіталу підприємства суттєво відрізняється від динаміки елементів активів. Так, темпи росту власного капіталу є значними з тенденцією до зменшення – 31,38 % у

2016 році, 15,83 % у 2017 році, 11,54 % у 2018 році, 6,27 % у 2019 році, 5,46 % у 2020 році. Довгострокові зобов'язання існували у 2016 році та протягом 2017 року повністю погашені. Коливання темпів росту короткострокових зобов'язань є значними – -64,00 % у 2016 році, 159,42 % у 2017 році, 244,72 % у 2018 році, 100,23 % у 2019 році, 6,74 % у 2020 році. Однак суттєві відмінності у темпах росту власного капіталу та зобов'язань не спричинили суттєвих змін у структурі капіталу підприємства (рисунок 2. 9) протягом 2016-2020 рр. Загалом розмір власного капіталу є вельми більшим від короткострокової заборгованості, яка складає постійно менше 2 %.

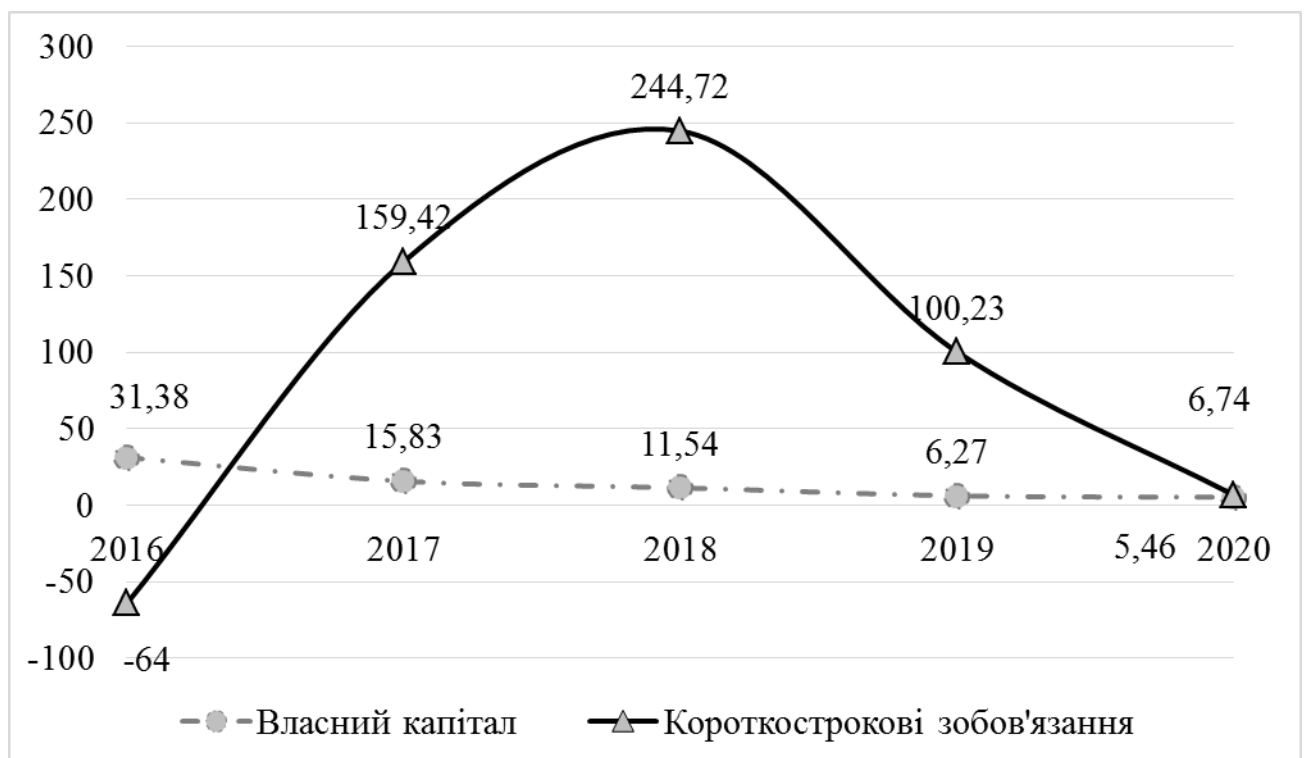

Рис. 2. 8. Динаміка темпів росту капіталу підприємства
розраховано автором

Потенційно на даному підприємстві не має існувати проблем як з ліквідністю, так і фінансовою стійкістю. Цей попередній висновок перевірено за допомогою коефіцієнтного аналізу. Результати коефіцієнтного аналізу

ліквідності підприємства відображено на рис. 2.10. Розрахунки проводились за середньорічними значеннями елементів активів та капіталу.

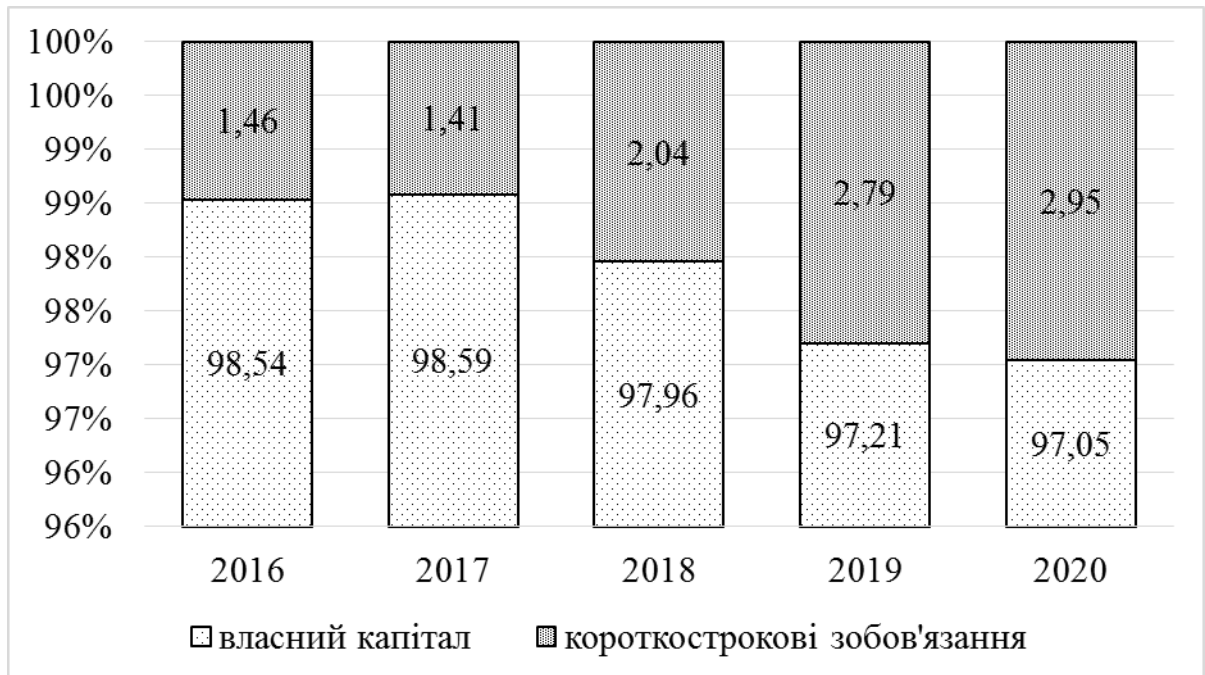

Рис. 2. 9. Динаміка структури капіталу ПСП «ТОВ Маяк»

розраховано автором

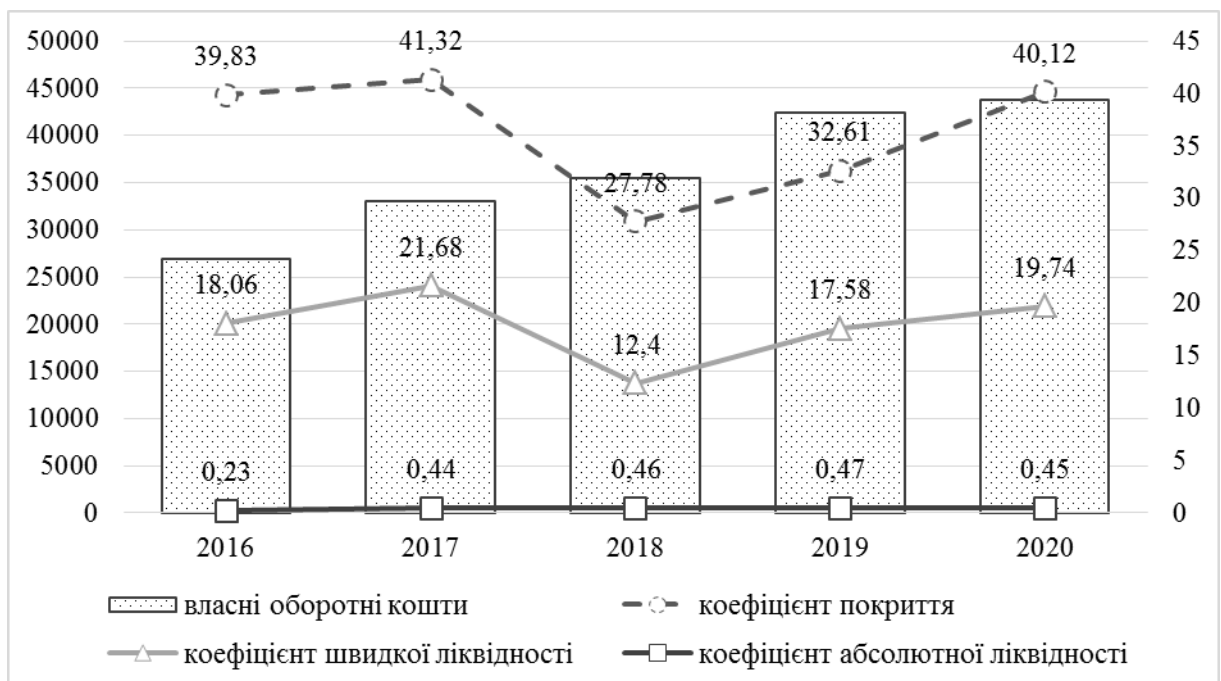

Рис. 2.10. Аналіз ліквідності «ТОВ Маяк», *розраховано автором*

Показники коефіцієнтного аналізу засвідчують відсутності питань із ліквідністю. На підприємстві існують вагомі особисті оборотні кошти, коефіцієнти покриття та швидкої ліквідності є вкрай кращими за нормативні значення (2 та 1 відповідно). При цьому абсолютна ліквідність перевищує 40 % (у 2017-2020 рр.) при рекомендованому значенні у 20 %.

Щоб перевірити коефіцієнтну оцінку ліквідності підприємства було складено баланс ліквідності (таблиця 2.3).

Таблиця 2.3

Аналіз ліквідності балансу агроорганізації

Показник	2016	2017	2018	2019	2020
активи А1	159,504	359,002	412,001	574,001	603,002
пасиви П1	0,000	139,001	154,501	205,001	349,503
активи А2	6305,502	8805,502	7521,002	6258,002	5839,001
пасиви П2	1025,001	230,003	324,503	634,004	922,504
активи А3	15175,502	16113,501	17641,001	18647,003	20341,001
пасиви П3	198,004	104,002	57,002	21,002	0,001
активи А4	20029,001	24442,003	25741,504	26857,501	28209,504
пасиви П4	46896,502	57472,501	58942,501	60896,501	63622,502

розраховано автором

Залежно від ступеня ліквідності, активи компанії поділяються на наступні групи:

– активи, що реалізуються одномоментно (А1) – це гроші та їх еквіваленти;

– активи, що стрімко реалізуються (А2) – до цієї групи включають дебіторський борг;

– активи, які реалізуються повільно (А3) – група, яка включає запаси та інші оборотні активи, котрим потрібен певний час, щоб їх реалізувати;

– активи, що важкувато реалізуються (А4) – група, що включає необоротні активи.

На протязі поточного року діяльності компанії, три перших груп активів постійно змінюються і відносяться до поточних активів агроорганізації.

В свою чергу пасиви балансу групуються так:

– негайні пасиви (П1) – кредиторський борг, розрахунки за дивідендами, вчасно не погашені кредити.

– короткострокові пасиви (П2) – короткотермінові кредити, поточний борг обов'язками, векселі видані – поточні обов'язки;

– тривалі пасиви (П3) – тривалі обов'язки;

– постійні пасиви (П4) – власний капітал.

Фірма фігуруватиме ліквідною, якщо її поточні активи перекривають короткострокові зобов'язання.

Для визначення ліквідності балансу потрібно протипоставити наслідки наведених груп по активах та пасивах. Баланс є абсолютно ліквідним, якщо:

$$A1 \geq P1; A2 \geq P2; A3 \geq P3; A4 \leq P4 \quad (2. 1)$$

Перша нерівність з групи нерівностей (2. 1) співпадає з рекомендованою, тобто негайні активи є набагато більшими негайних пасивів, що мовить про його непогану платоспроможність. Інші нерівності ліквідності балансу також співпадають, що свідчить про його добру ліквідність. А саме, короткострокові активи у 6-10 разів більші за короткострокові пасиви протягом аналізованого етапу. Одночасно повністю відсутня тривала кредиторська борг визначає відповідність нерівності $A3 \geq P3$.

Нерівність $A4 \leq P4$ теж співпадає з фактичним співвідношенням повільних активів та пасивів на підприємстві. Таким чином, активи підприємства є ліквідними. Структура власності компанії є «легкою». Підприємство не формує короткострокову заборгованість, ліквідувало дебіторську заборгованість на кінець 2020 року. Також серед джерел фінансування агроорганізації домінує власний капітал. На перший погляд, проблем з ліквідністю агроорганізації не існує і заходи з управління ліквідністю

не є терміновими. Однак така структура власності компанії свідчить про потенційне зниження доходу компанії та прибутку, що визначене недостатнім використанням залучених ресурсів. Отже, проблеми з ліквідністю можуть виникнути у наступні періоди.

Результати розгляду фінансової стійкості підприємства відображено на рис. 2.11. Для розгляду фінансової стійкості обрано показники наступних коефіцієнтів: концентрації власного капіталу (нормативне значення – 0,5) та фінансової стійкості (нормативне значення – 0,85).

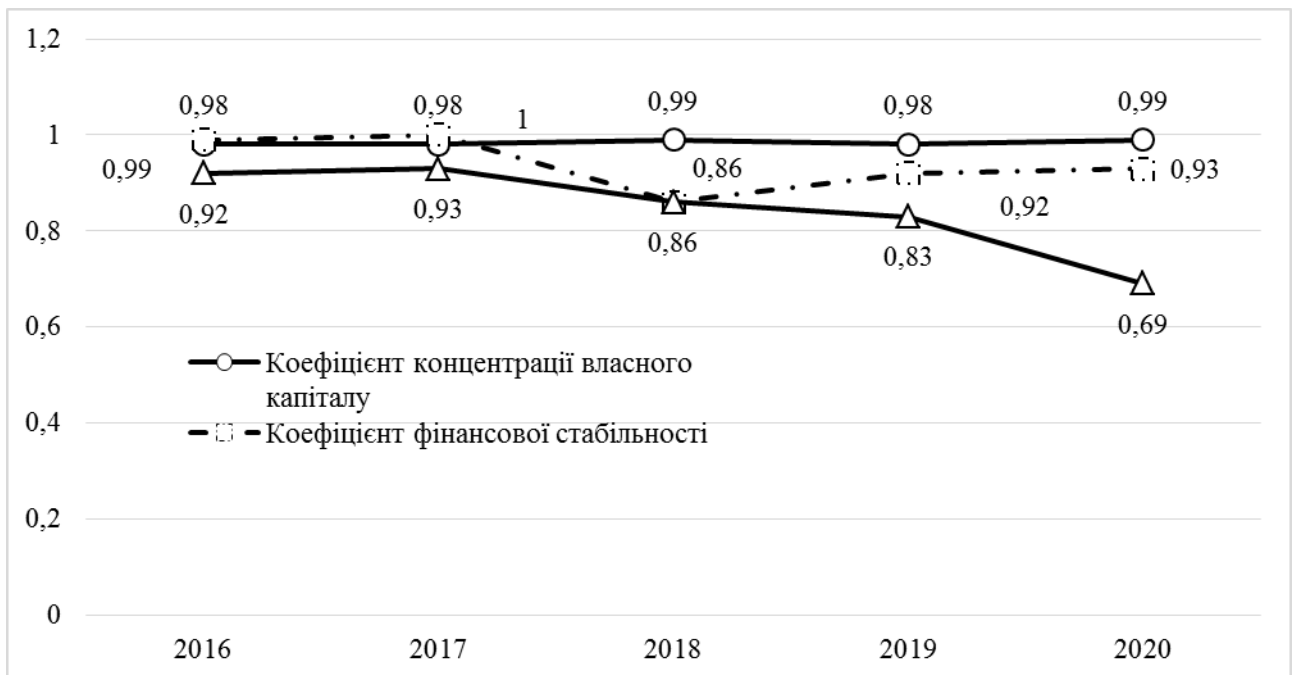

Рис. 2.11. Аналіз фінансової стійкості підприємства, *розраховано автором*

Показник зосередження свого капіталу є відношенням величини свого капіталу до величини капіталу загалом. Цей показник набагато кращий за нормативне значення. Ознака фінансової стабільності є відношенням свого капіталу до залученого. Для компанії цей показник значно краще рекомендованого значення і зростає. Показник фінансової стійкості є відношенням свого капіталу до тривалої кредиторської заборгованості. З огляду на те, що тривалий кредиторський борг існує у організації лише 2016 року і

дуже малий, то показник фінансової стабільності набуває екстремально високого значення.

Результати оцінки фінансової стійкості підтверджують про стійкість агроорганізації протягом всього аналізованого періоду. Причому фінансова стійкість є найнижчою саме у той період, коли ефективність роботи агроорганізації є найвищим.

Це засвідчує оцінку ризику банкрутства. розорення. Ризик розорення в організації оцінювався за моделлю О. О. Терещенка [15, с. 69]:

$$Z = 1,5 \cdot x_1 + 0,08 \cdot x_2 + 10 \cdot x_3 + 5 \cdot x_4 + 0,3 \cdot x_5 + 0,1 \cdot x_6 \quad (2. 2)$$

де x_1 – відношення Cash-Flow до зобов'язань,

x_2 – взаємозв'язок валюти балансу до зобов'язань,

x_3 – взаємозв'язок прибутку до валюти балансу,

x_4 – взаємозв'язок прибутку до виручки від реалізації,

x_5 – взаємозв'язок виробничих запасів до виручки від реалізації,

x_6 – взаємозв'язок виручки від реалізації до валюти балансу.

Результати розрахунку ризику банкрутства за моделлю О. О. Терещенка для ПСП «ТОВ Маяк» розміщено в таблиці 2. 8.

Як помітно з таблиці 2. 4, підприємство не має ризику банкрутства, хоча тенденція зменшення Z-рахунку є стрімкою та загрозливою. Отже, для ПСП «ТОВ Маяк» доцільним є використання іншої стратегії – стратегії стабілізації, оскільки фінансове становище підприємства є стійким, підприємство є ліквідним та платоспроможним.

Таблиця 2. 4

Результати обчислення ризику банкрутства
за моделлю О. О. Терещенка для ПСП «ТОВ Маяк»

Частини оцінки ризику банкрутства	2016	2017	2018	2019	2020
x_1	17,253	15,073	11,521	9,654	6,273

x_2	56,691	66,871	54,326	51,442	49,114
x_3	0,272	0,166	0,123	0,103	0,064
x_4	0,236	0,213	0,144	0,125	0,082
x_5	0,275	0,367	0,292	0,374	0,401
x_6	1,173	0,773	0,711	0,697	0,772
Z	34,415	30,795	24,87	19,894	14,514

Таким чином, у результаті підсумків вивчення фінансового становища агроорганізації і результатів його економічної роботи можна визначити наступні позитивні аспекти діяльності «ТОВ Маяк»:

- сталість структури капіталу;
- фінансову стійкість агроорганізації;
- незначний обсяг короткострокової кредиторської заборгованості, відсутність ризиків втрати ліквідності;
- факт особистих оборотних коштів;
- достатню кількість грошових коштів, що позитивно впливає на миттєву ліквідність.

Динаміка результатів діяльності агроорганізації свідчить, що підприємство може підлягати небезпеці згорання діяльності. Однак для ПСП «ТОВ Маяк» наразі немає кризових моментів у його фінансовому стані. Доцільним є більш докладно проаналізувати ділову активність агроорганізації та її фінансову ефективність.

2.3. Вивчення впливу ділової активності та фінансової продуктивності роботи підприємства на його прибутковість

Під час виконання дипломної роботи було визначено ознаки ефективності продуктивності роботи підприємства та показники ділової активності, а саме:

- показники ділової активності: оборотність коштів у розрахунках (у днях), оборотність запасів (у днях), оборотність кредиторської заборгованості (у днях), оборотність власного капіталу (в оборотах), оборотність мобільних активів (в оборотах), оборотність сукупного капіталу (в оборотах);

– показники продуктивності роботи: рентабельності: сукупного капіталу (ROA), власного капіталу (ROE), основних засобів, валова (реалізованої продукції), чиста (реалізованої продукції).

Результати оцінки ділової активності агроорганізації розміщено у таблиці 2. 9, результати оцінки ефективності функціонування – на рис. 2.12.

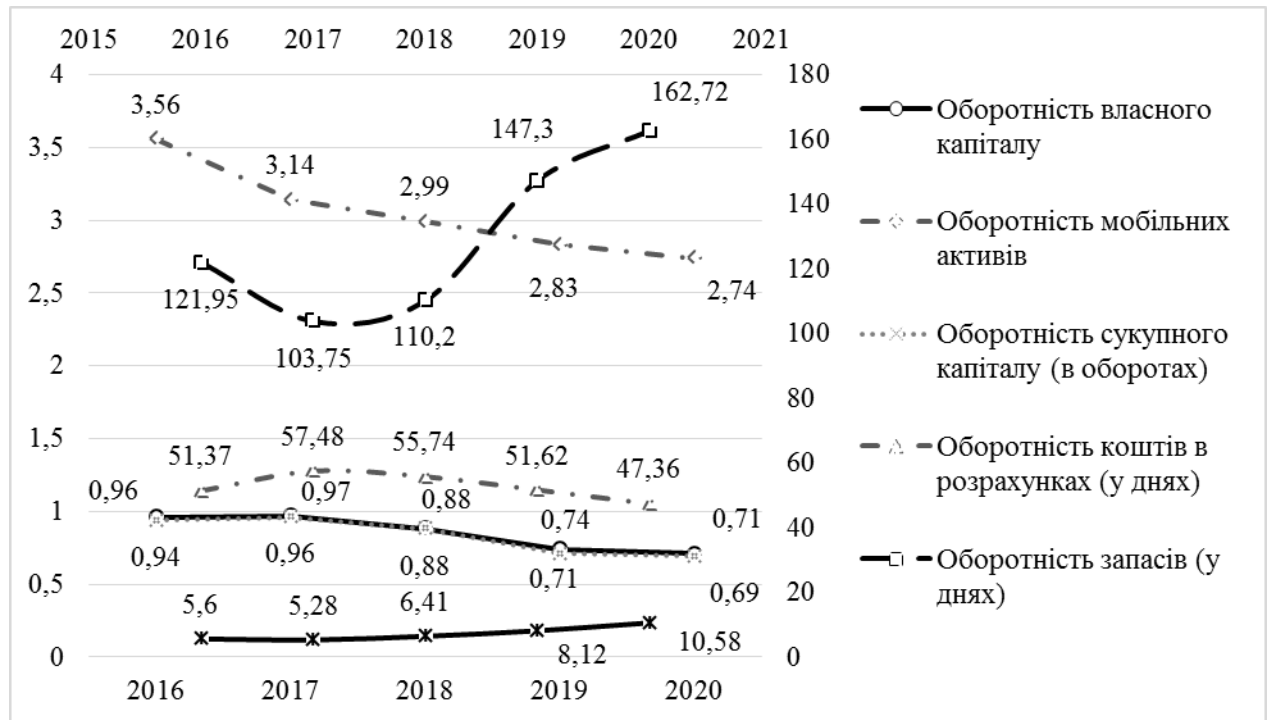

Рис. 2.12. Динаміка показників ділової активності агроорганізації,
розраховано автором

За результатами розбору ділової активності агроорганізації відразу можна зауважити, що вона є доброю, особливо у порівнянні з діловою активністю інших сільськогосподарських підприємств.

Оборотність власного капіталу є низькою, складає менше одного обороту на рік та постійно зменшується. Оборотно́сть сукупного капіталу має таку ж динаміку. Зважаючи на те, що практично майже вся величина сукупного капіталу сформована капіталом власним, то природнім чином оборотність сукупного капіталу визначається оборотністю капіталу власного. Оборотно́сть коштів у розрахунках коливається із незначною тенденцією до погіршення, оборотність запасів – зменшується. Погіршення оборотності коштів у розрахунках пов'язане із зменшенням обсягів реалізації. Втрати масштабів

реалізації агропродукції визначаються зменшенням врожайності сільськогосподарських культур. Разом з тим суттєво зменшується обсяг поточної дебіторської заборгованості за агропродукцію, хоча інша поточна дебіторська заборгованість має змінну динаміку. В той же час зменшення фізичних розмірів продажу продукції та покращення логістики не визначило зменшення запасів на підприємстві, їх обсяг навпаки значно зростає.

Причину таких суттєвих змін у діловій активності підприємства слід шукати у динаміці і структурі його біологічних активів. Так, у 2016 році чистий прибуток від поточних біологічних активів склав 2252 тис. грн., у 2017 році – 1583 тис. грн., у 2018 році – 3217,79 тис. грн., у 2019 році – 4933,4 тис. грн., у 2020 році – 7218,3 тис. грн. (за середньорічними даними).

Однак, незважаючи на не досить добру ділову активність, фінансова продуктивність роботи підприємства є високою. Звичайно, рентабельність капіталу агроорганізації та її складових висока, особливо у 2020 році. Наприклад валова рентабельність виробництва продукції зменшується у межах від 43 % до 25 %.

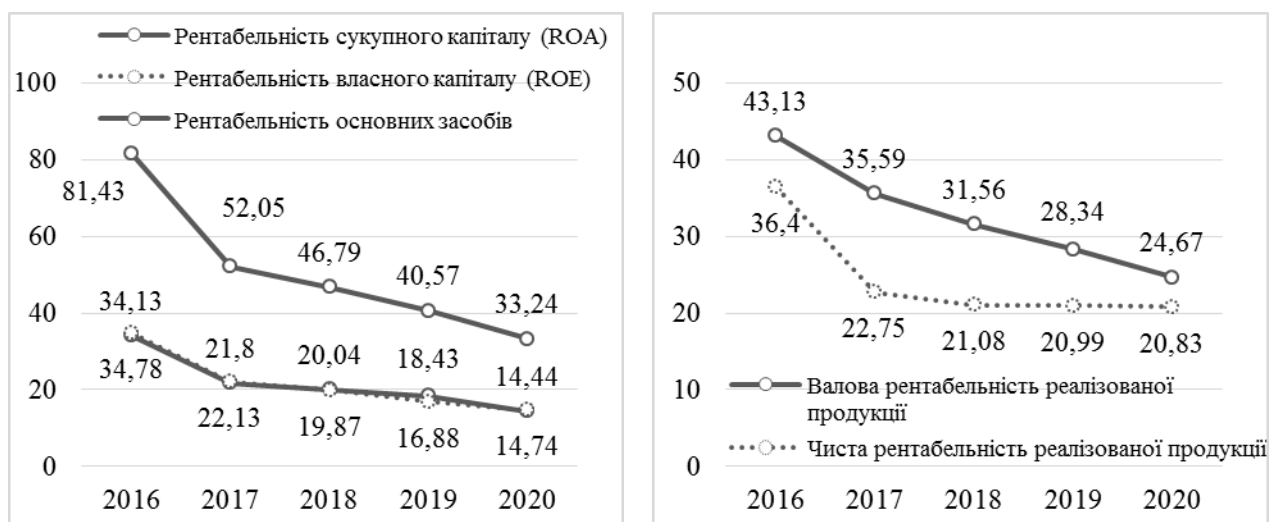

Рис. 2.13. Динаміка показників ефективності функціонування агроорганізації, %, розраховано автором

В умовах фінансової кризи досягнення такої рентабельності є непоганим результатом економічної роботи агроорганізації. Однак під час продажу

продукції значні витрати суттєво зменшують чистий фінансовий результат роботи. Показовою і досить значущою є рентабельність основних засобів. Незважаючи на активний рух основних фондів, вона, хоча і зменшується, залишається на високому рівні.

Для визначення факторів, що позначаються на фінансовий результат агроорганізації та ефективність її функціонування нами було визначено ефекти операційного та фінансового лівереджів, а також поріг рентабельності.

«У практичних розрахунках для визначення сили дії операційного важеля застосовують відношення так званої валової маржі до прибутку» [47, с. 223].

$$M_6 = B - B_3 \quad (2.3)$$

де M_6 – маржа валова;

B – виручка від реалізації;

B_3 – витрати змінні.

Цей показник в економічній літературі виділяється теж як сума покриття.

«Силу дії операційного важеля визначають за формулою» [38, с. 223]:

$$EOB = \frac{M_6}{\Pi} \quad (2.4)$$

де EOB – ефект операційного важеля;

Π – прибуток

Сила дії операційного важеля демонструє, наскільки % зміни прибутку приносить кожен % виручки.

Поріг рентабельності – виручка, при якій у компанії вже немає втрат, але ще немає доходу. Тобто прибуток дорівнює нулю. Визначення порога прибутковості необхідно метою, щоб знати, при якій виручці підприємство досягає окупності витрат.

«Поріг рентабельності може бути визначений як в грошовому виразі, так і у фізичних одиницях товару» [41, с. 224]:

$$PP = \frac{B_n}{M_6/B}, \quad (2.5)$$

PP – поріг рентабельності,

B_n – витрати постійні,

Результати розрахунку операційного важеля та порогу рентабельності підприємства розміщено в таблиці 2. 5.

Таблиця 2.5

Розрахунок операційного важеля
та порогу рентабельності підприємства ПСП «ТОВ Маяк»

Показники	2016	2017	2018	2019	2020
Прибуток, тис. грн.	15520	9392	8021	6432	4138
Постійні витрати, тис. грн.	6431	9853	8974	7589	7353
Змінні витрати, тис. грн.	36014	33902	38241	42856	44714
Валова маржа, тис. грн.	49483	35149	40351	39865	42920
Частка валової маржі у виручці	0,88	0,78	0,83	0,80	0,85
Поріг рентабельності, тис. грн.	7266,80	12615,00	11746,00	9754,00	8612,71
Ефект операційного важеля	3,19	3,74	4,56	7,32	10,37

розраховано автором

Як свідчать результати розрахунків поріг рентабельності підприємства постійно зростає, найбільш суттєве зростання порогу рентабельності відбулось у 2017 році (на 73,6 % порівняно із рівнем 2016 року). У 2018-2020 роках за рахунок суттєвого зменшення постійних витрат підприємства (а саме витрат на реалізацію продукції), зменшився і поріг рентабельності. Незважаючи на несприятливу динаміку доходу підприємства, його запас міцності є досить вагомим. Так, у 2016 році він складає 87 %, у 2017 році – 72 %, у 2018 році – 83 %, у 2019 році – 80 %, у 2020 році – 85 %.

Серед тих факторів, що будуть суттєво впливати на прибуток підприємства, а отже, на ризик його врати – вартість позикових фінансових ресурсів, які використовує «ТОВ Маяк». Вартість позикових фінансових ресурсів тісно пов'язана із ефектом фінансового важеля. Ефект фінансового важеля – це приріст прибутковості власних коштів, який виходить завдяки використанню позики, незважаючи на платність останнього.

«Перша складова ефекту фінансового важеля: це так званий диференціал – різниця між економічною рентабельністю активів і середньою розрахунковою ставкою відсотка по позикових засобах» [47, с. 236].

$$D = (1 - i) \cdot (P - B_n) \quad (2.5)$$

де i – ставка оподаткування прибутку,

P – рентабельність капіталу,

B_n – вартість позикових коштів

«Друга складова – плече фінансового важеля – характеризує силу дії фінансового важеля. Це співвідношення між позиковими (ПК) і власними коштами (ВК)» [47, с. 236].

$$\Pi = \frac{ПК}{ВК} \quad (2.6)$$

З'єднаємо обидві складові ефекту фінансового важеля і одержимо:

$$ЕФВ = D \cdot \Pi = (1 - i) \cdot (P - B_n) \cdot \frac{ПК}{ВК} \quad (2.7)$$

Результати розрахунку ефекту операційного важеля розміщено у табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Розрахунок ефекту фінансового важеля підприємства

ПСП «ТОВ Маяк»

Показники	2016	2017	2018	2019	2020
Вартість позикового капіталу,	0,0002	0,0006	0,0000	0,0000	0,0000
Рентабельність капіталу	38,971	26,625	22,854	18,661	16,073
Диференціал фінансового важеля	31,952	21,834	19,465	18,373	13,185
Плече фінансового важеля	0,011	0,011	0,016	0,011	0,026
Ефект фінансового важеля	0,473	0,313	0,301	0,292	0,272

розраховано автором

Ефект фінансового важеля для підприємства був завжди позитивним але незначним. Результати дослідження свідчать, що підприємство вкрай рідко залучає позикові кошти для фінансування своєї діяльності і відтак, сплачує незначні відсотки.

Таким чином, основним джерелом формування доходу і генерування прибутку є виробнича діяльність підприємства «ТОВ Маяк». При цьому структура витрат підприємства є доброю, що визначило добрий ефект операційного важеля. В той же час підприємство не використовує можливості позикового фінансування своєї діяльності. Власних джерел фінансування йому достатньо. Відтак, підприємство є швидше виключенням серед українських аграрних підприємств, які зазвичай мають низьку ефективність діяльності. Але необхідно наголосити, що спостерігається загрозна для даного підприємства тенденція – до зменшення обороту та зменшення прибутку, що й визначає актуальність управління фінансовими ресурсами з метою формування доходу та прибутку.

До вирішальних причин низької ефективності роботи вітчизняних виробництв аграрної галузі можна зарахувати наступне [32, с. 99]:

– неспроможність вітчизняних індустрій та наукових установ забезпечити сільське господарство перевіреними та високопродуктивними машинами, механізмами, способами хімізації, родючими сортами злаків, високопродуктивними породами тварини та птиці, результативними технологіями виготовлення;

– ресурсозатратність і неконкурентоспроможність будови особистого агровиробництва;

– незавершеність уведення системи ринкових механізмів діяльності державної земельної політики;

– низьку ефективність агровиробництва порівняно інших країн світу, вжиток застарілих технологій;

– кепське законодавче забезпечення;

– недостатній щабель фінансової допомоги агровиробництва та соціальної сфери селища;

– невисокий щабель урожайності аграрних культур і продуктивності тварини і птиці.

Таким чином, у агропідприємствах України управлінці всіх ієрархічних ступенів повинні домагатися скоротити вплив існуючих у земельній сфері негативних явищ на загальну продуктивність роботи виробництв шляхом створення ефективної та гнучкої системи керування підприємством.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

Приватна сільгоспорганізація «ТОВ Маяк» працює з 2000 року і є успішним представником сільськогосподарського бізнесу. У розпорядженні підприємства понад 3000 га ріллі, інші сільськогосподарські угіддя. Підприємство займається також вирощуванням зерна, переважно озимої пшениці. За розміром та обсягами виробництва підприємство належить до середніх, його організаційно-економічна структура обумовлена різними видами виробництв. У складі підприємства існують наступні структурні підрозділи: механізована діляниця, польова бригада, кормова діляниця, склад, свиноферма, корівник, пекарня, олійниця. Відокремленого фінансового підрозділу не існує. Фінансову роботу на підприємстві здійснює головний бухгалтер та керівник.

Результати економічної роботи на підприємстві за період 2016-2020 рр. є позитивними, із достатньо високим рівнем рентабельності. Існує постійна тенденція до скорочення об'ємів виробництва та продажу агропродукції та, відповідно, величини прибутку. Але інші параметри функціонування агроорганізації та її фінансовий стан підтверджують про позитивну скерованість розвитку. Побудова активів та капіталу ПСП «ТОВ Маяк» є сталою, відбувається постійне оновлення основних фондів, переважно за рахунок використання амортизаційних відрахувань. Серед джерел фінансування домінує особистий капітал, розмір якого постійно зростає за рахунок збільшення нерозподіленого прибутку і перевищує 90 %. Відтак підприємство постійно перевищує рекомендовані значення показників фінансової стійкості. Ліквідність агроорганізації також є значно кращою від

рекомендованих величин. Наприклад, абсолютна ліквідність в останні роки є вищою від 40 %.

Серед загрозливих тенденцій – постійне скорочення обсягу чистого доходу. Дохід агроорганізації формується за рахунок виробництва та продажу агропродукції. Ділова активність ПСП «ТОВ Маяк» є низькою. Оборотність власного капіталу є меншою одиниці і має тенденцію до подальшого зменшення. Висока рентабельність забезпечується за рахунок рентабельності обороту. Але також спостерігається тенденція до зменшення рентабельності обороту. Основною причиною зменшення рентабельності і ділової активності керівництво підприємства вважає погіршення агрокліматичних умов рослинництва та зменшення платоспроможного попиту на продукцію тваринництва.

Незважаючи на існування тенденцій до погіршення фінансової ефективності діяльності. Підприємство має значний запас міцності внаслідок того, що постійні витрати складають від 15 до 22 %. Відтак основним завданням у функціонуванні підприємства є необхідність забезпечення зріст чистого доходу та прибутку, що можна покрити за рахунок: подальшої диверсифікації агровиробництва з розвитком нових видів бізнесу, відбором для вирощування найбільш прибуткових видів сільськогосподарських рослин та розвитком мережі додаткових виробництв і послуг. Отож найбільш актуальним завданням фінансового управління на ПСП «ТОВ Маяк» є поліпшення формування доходів та розподілу прибутку.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМКИ ЗБІЛЬШЕННЯ ДОХІДНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УПРАВЛІННІ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ

3. 1. Прогнозування підсумків фінансової роботи ПСП «ТОВ МАЯК»

Керування фінансовими ресурсами щодо збільшення дохідності підприємства можна здійснювати тільки на основі врахування тотальних тенденцій його розвитку. Необхідно врахувати який буде стан агроорганізації та показники його діяльності за так званого «природного» розвитку, при збереженні існуючих традицій управління. Тобто, першочергово необхідно здійснити прогнозування підсумків фінансової роботи підприємства.

Основу науково-методичних засад економічного прогнозування становить сукупність принципів [1717, с. 38]: принцип наукової обґрунтованості (доказовість тез та припущень); принцип адекватності (теоретична модель, на основі якої здійснюється подальше прогнозування має пройти перевірку на адекватність об'єктивно існуючим реаліям); принцип системності (будь-який об'єкт сприймається як система); принцип багатоваріантності (існує спрямованість альтернатив процесу за різних взаємозв'язків та структурних співвідношень); принцип ефективності (інформаційна значущість прогнозів зобов'язана матися більшою, ніж інформаційна значущість вхідних даних); принцип цілеспрямованості (виконання прогнозів повинно мати певну мету); принцип гласності (результати прогнозування повинні бути доступними для всіх ланок системи управління). Сам процес прогнозування виконується на базі сукупності методів, кожен з яких потребує додержання певних умов, є більш адаптованим для вирішення тих чи інших груп завдань, має свої переваги та недоліки.

Для побудови прогнозних фінансових звітів ПСП «ТОВ МАЯК» нами використано метод ковзних середніх. Прерогативою даного методу є те, що для його реалізації не потрібен довгий ряд статистичних даних, що робить даний

метод найбільш широкоживаним для прогнозування результатів діяльності бізнесу. У даного методу є й недоліки, основним з яких є короткостроковий інтервал отриманого прогнозу та можливість недостовірності прогнозу при різких змінах тенденцій розвитку підприємства. Однак для обґрунтування поточних напрямів фінансового менеджменту доходів і прибутку підприємства даний метод є цілком придатним.

«Метод ковзних середніх є одним з широко відомих методів згладжування часових рядів. Застосовуючи цей метод, можна елімінувати випадкові коливання і отримати значення, відповідні впливу головних чинників» [55, с. 146].

Вирівнювання за допомогою ковзних середніх полягає в тому, що у середніх величинах навзаєм погашаються непередбачені відміни.

Це відбувається в результаті зміни первісних шаблів часового ряду середньою арифметичною великістю всередині обраного відрізка часу. Отримане значення співвідноситься до центру обраного відрізка часу.

Потім період рухається одним спостереженням, і розрахунок повторюється. Попри цього фази дефініції беруться завжди схожими.

У результаті, у цьому епізоді середня центрована, тобто віднесена до серединної точки відрізка вирівнювання і є рівень цієї точки. При вирівнюванні часового ряду округлими середніми у обчисленнях беруть участь усі шаблі низки.

Чим більший інтервал вирівнювання, тим м'якіше виходить тренд. Згладжений ряд коротший за вихідний на $(n-1)$ спостережень, де n – величина інтервалу вирівнювання.

При здорових значеннях n коливання згладженого ряду вельми знижується. Заразом відчутно скорочується кількість спостережень, що продукує труднощі. При великих значеннях коливання n згладження низки вельми знижується. Відразу помітно зменшується кількість спостережень, що визватиме складнощі. Відбір інтервалу вирівнювання залежить від задач розгляду.

При цьому варто керуватися тим, у якій період часу трапляється дія, а отже, і ліквідація впливу непередбачених факторів, що використовується при прогнозуванні. Робоча формула при періоді вирівнювання, що дорівнює 3:

$$Y_{t+1} = m_{t-1} + \frac{1}{n} \cdot (Y_t - Y_{t-1}) \quad (3.1)$$

де $(t + 1)$ – прогнозний період;

t – період, який передує тому, що прогнозується (рік, місяць і т.д.);

Y_{t+1} – прогнозні дані;

m_{t-1} – нестала середня за 2 періоди до прогнозованого;

n – число шаблів, що впливають на відрізок згладжування, причому n у даному епізоді дорівнює 3;

Y_t – достеменно значення досліджуваного факту за остатній період;

Y_{t-1} – достеменно значення досліджуваного факту за 2 періоди, які передують тому, що прогнозується.

Результати прогнозування звітів агроорганізації про прибутки, збитки та фінансовий стан у цілому для «ТОВ МАЯК» наведено в Додатку В, таблиця В1.

Нижче наведено результати оцінки прогнозованої фінансової роботи агроорганізації (рисунок 3. 1).

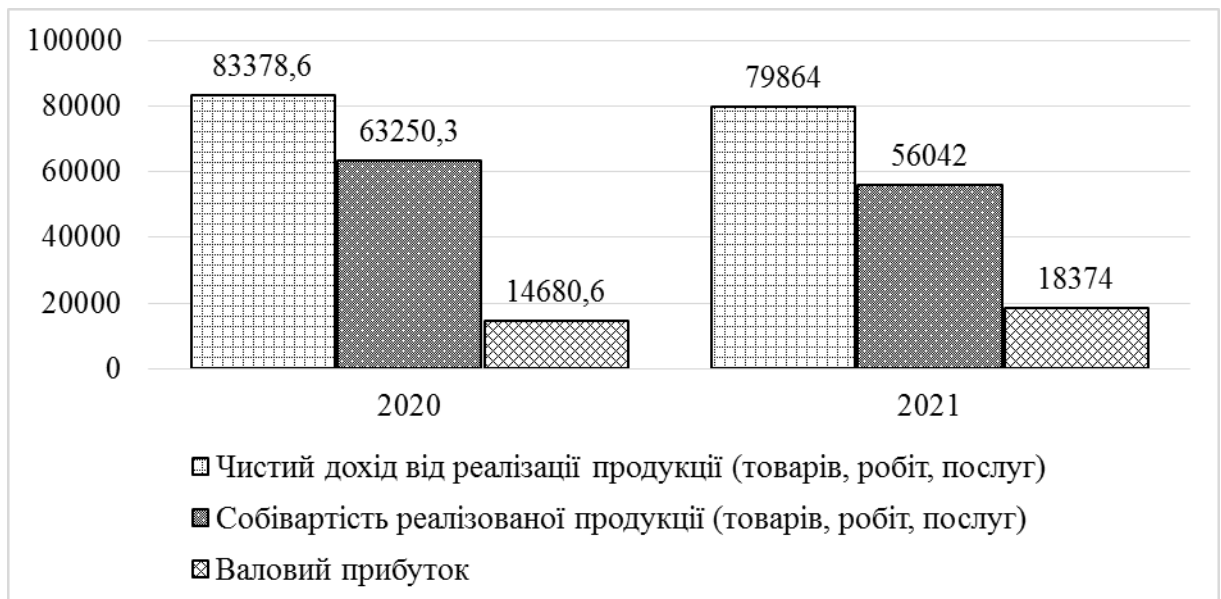

Рис. 3.1. Прогнозна динаміка основних результатів фінансової роботи ПСП «ТОВ МАЯК», розраховано автором

Так, за здійсненим прогнозуванням очікується зниження чистого доходу агрорганізації на 7 % та собівартості продукції на 6,12 %, що обумовить зростання валового прибутку на 66 %. Але, як наголошувалося вище, фінансовий результат сільгоспорганізацій є дещо умовним показником, і зростання валового доходу на 66% визначить зростання операційного доходу на 84 %. Цей істотний очікуваний приріст фінансового результату лише здається позитивним, оскільки він означає високий ефект операційного важеля. Зрозуміло, що ефект операційного важеля є тим вищим, чим ближче розмір реалізації до точки беззбитковості.

Більш демонстративна прогнозована динаміка ознак фінансового стану «ТОВ МАЯК», визначених за даними прогнозу балансу та звіту про прибутки/збитки.

Цікаво, що загалом реалізуються тенденції динаміки фінансового становища, що спостерігалися протягом 2016-2020 років. Наприклад, характеристики майнового стану незначно погіршуються.

Зростає рівень зносу основних засобів, зменшується мобільність активів. Зменшується питома вага дебіторського боргу у майні (з 9% до 8%), але подібне зменшення є природним. Тому, що зменшуються обсяги реалізації продукції.

Динаміка показників платоспроможності не демонстративна. Зростає показник безумовної платоспроможності – з 0,46 до 0,49. З огляду на те, що його значення надзвичайно, це зростання не можна трактувати як позитивне явище. Дещо погіршуються загальна та стрімка ліквідність. Одночасно їх значення і далі значно перевищують нормативну величину.

Очікується певне ускладнення стійкості підприємства. Проте вона все одно краща за нормативну. Одночасно зменшується оборотність капіталу загалом і з його елементів. Збільшується тривалість операційного циклу.

Фінансова продуктивність посилюється. Проте величина чистого фінансового результату зростає, одночасно зменшується обсяг капіталу, та його

загальна динаміка така, що прибутковість очікується навіть менше, ніж 2020 року.

Очікувані зміни фінансового стану та результатів діяльності «ТОВ МАЯК» є такими, що ризик банкрутства за моделлю О. О. Терещенка дещо зменшується, Z-рахунок зростає з 4,51 до 16,67. Отож, прогноз результату роботи «ТОВ МАЯК» та його фінансового стану методом середньої ковзної дає підстави очікувати незначних негативних змін. Однак слід враховувати, що прогнозування за методом середньої ковзної є достовірним тільки за умови збереження загальної продуктивності діяльності і сталості технології. Якщо для звичайного промислового підприємства зміни технології та продуктивності виробництва є цілком керованими і екстремальні збитки мають надзвичайний характер, то для сільськогосподарського виробництва виключне значення мають природно-кліматичні фактори. Протягом усього періоду, що розглядався, мала місце стала тенденція до зменшення продуктивності виробництва агропродукції, що означає, що насправді результати діяльності «ТОВ МАЯК» можуть бути значно гіршими. Тому для даного підприємства виключне значення матиме вибір та обґрунтоване застосування нової стратегії фінансового менеджменту формування доходів та використання прибутку агроорганізації.

3.2. Перспективні можливості управління фінансовими ресурсами «ТОВ Маяк» у напрямі збільшення прибутковості

Чистий прибуток ПСП «ТОВ МАЯК» залежить від певних факторів. Найбільш вагомими факторами є чистий дохід від реалізації агропродукції та собівартості реалізованої агропродукції.

Дослідження перспектив управління фінресурсами «ТОВ Маяк» в напрямку підвищення прибутковості проведемо економетричними методами.

Розглянемо дві моделі, що визначають вплив на формування чистого прибутку від чистого доходу від продажу агропродукції та собівартості реалізованої агропродукції.

Спочатку проаналізуємо залежність чистого прибутку від чистого доходу від продажу агропродукції.

Таблиця 3.1

Дані для побудови економетричної моделі

Рік	Чистий прибуток «ТОВ МАЯК», тис. грн. (y_i)	Чистий дохід від реалізації агропродукції, тис. грн. (x_{1i})	Собівартість реалізованої агропродукції, тис. грн. (x_{2i}).
2015	28403	44410	17422
2016	18167	49072	25305
2017	21718	70715	42497
2018	5543	70194	56508
2019	1005	57939	47311
2020	14681	83379	63250

На основі наведених даних по чистому доходу від продажу агропродукції та собівартості реалізованої агропродукції будуємо регресійну модель. Судячи з розподілу даних, можна припустити лінійну залежність між фактором та показником:

$$y_i = a_0 + a_1 x_i + l_i, \quad (3.2)$$

де a_0, a_1 – параметри, які визначаються при розв’язанні; l_i – відхилення факту y_i від лінії регресії.

Параметри a_0, a_1 визначимо за допомогою метода найменших квадратів, за яким найліпша апроксимація та яке мають покривати параметри регресії,

досягається, коли сума квадратів різності l_i є мінімальною: $\sum_{i=1}^n l_i^2 \Rightarrow \min$.

Значення, знайдені за допомогою вказаного методу мають вигляд:

$$a_1 = \frac{n \sum_{i=1}^n x_i y_i - \sum_{i=1}^n x_i \sum_{i=1}^n y_i}{n \sum_{i=1}^n x_i^2 - \left(\sum_{i=1}^n x_i \right)^2} = 2,49; \quad a_0 = \frac{\sum_{i=1}^n y_i - a_1 \sum_{i=1}^n x_i}{n} = -11994,98.$$

Отже, обрахункові значення рахуються за формулою:

$$y_i^{poz} = -11994,98 + 2,49x_i.$$

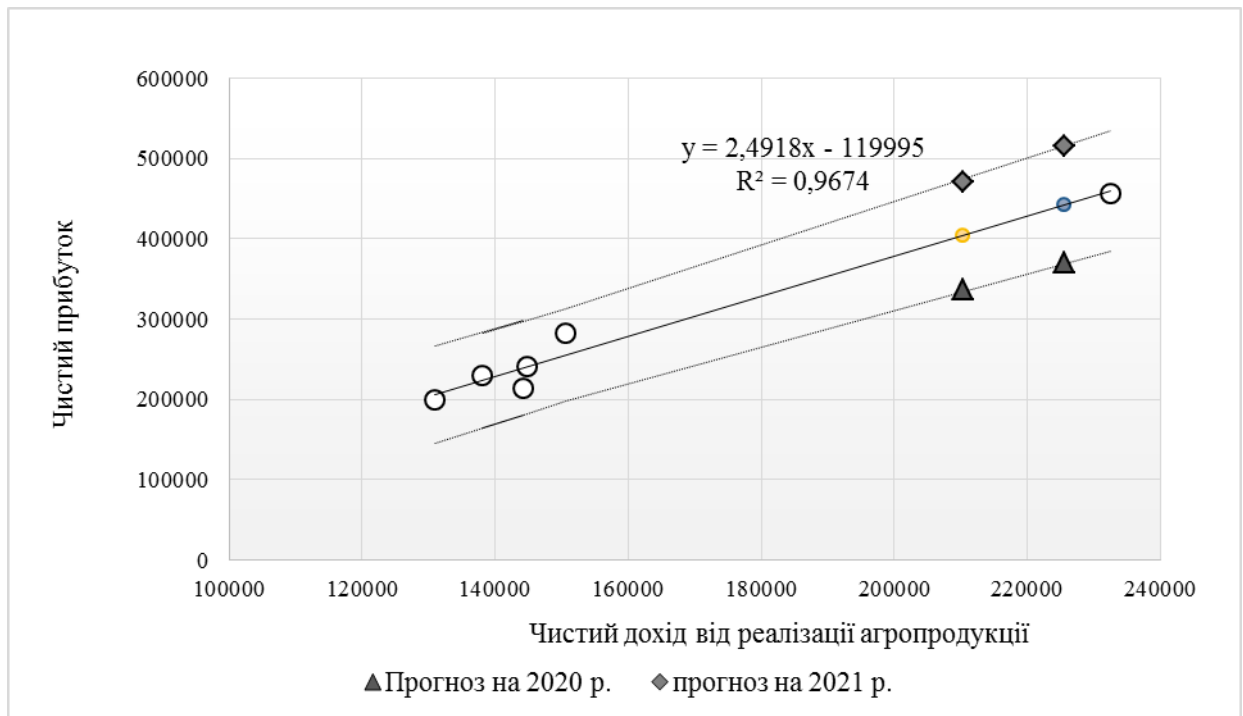

Рис. 3.2. Регресія чистого прибутку на чистий дохід від реалізації агропродукції, довірча зона регресії та довірчі інтервали прогнозу чистого прибутку бюджету, побудовані з надійністю 0,95

Коефіцієнт детермінації для даної моделі дорівнює:

$$R^2 = \frac{\sum_{i=1}^n (y_i^{poz} - \bar{y})^2}{\sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2} = 0,967.$$

Достатньо високе значення коефіцієнту детермінації свідчить про обумовленість зміни чистого прибутку від чистого доходу від продажу агропродукції на 96,7%.

Перевіримо адекватність лінійної моделі за «критерієм Фішера». Для цього визначаємо критичне значення F-розподілу Фішера для 5%-ого рівня значимості та при степенях вільності відповідно 1 і $n-2=4$: $F_{0,05;1;4} = 7,71$. Розраховане значення F-критерію Фішера відповідно дорівнює

$$F = \frac{R^2}{1 - R^2} = 118,774.$$

Розраховане значення F більше ніж критичне. Отже, модель адекватна.

Перевіримо значимість коефіцієнта регресії a_1 , який оцінено, за допомогою аналізу його відношення до своєї стандартної похибки S_{a_1} :

$$S_{a_1} = \sqrt{\frac{s^2}{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2}} = 0,23$$

$$t_1 = \frac{a_1}{S_{a_1}} = 10,898.$$

Критичне значення знаходимо для t-розподілу Стьюдента при рівні значимості $\alpha = 0,05$ та степенях вільності $n-2=4$: $t_{0,05;4} = 2,78$.

Розраховане значення більше, ніж критичне. Отже, a_1 з надійністю 95% статистично відрізняється від нуля.

Для оцінки впливу показника x на y без урахування одиниць виміру обчислимо коефіцієнти еластичності за формулою:

$$K_{xi}^e = a_1 \frac{x_i}{y_i^{poz.}} \quad (3.3)$$

Таким чином, чистий прибуток є еластичним по чистому доходу від реалізації агропродукції.

Еластичність, що обчислена на основі середніх значень змінних, складає

$$K_{\bar{x}}^e = a_1 \frac{\bar{x}}{\bar{y}^{poz.}} = 1,44.$$

При збільшенні чистого доходу від реалізації агропродукції на 1% чистий прибуток збільшуються в середньому на 1,44%. При збільшенні чистого доходу від реалізації агропродукції еластичність зменшується.

Для прогнозування чистого прибутку по чистому доходу від продажу агропродукції на 2020р. та 2021р. визначимо динаміку надходжень чистому доходу від реалізації агропродукції і за відповідною регресією визначимо точкову оцінку прогнозу чистого доходу від реалізації агропродукції.

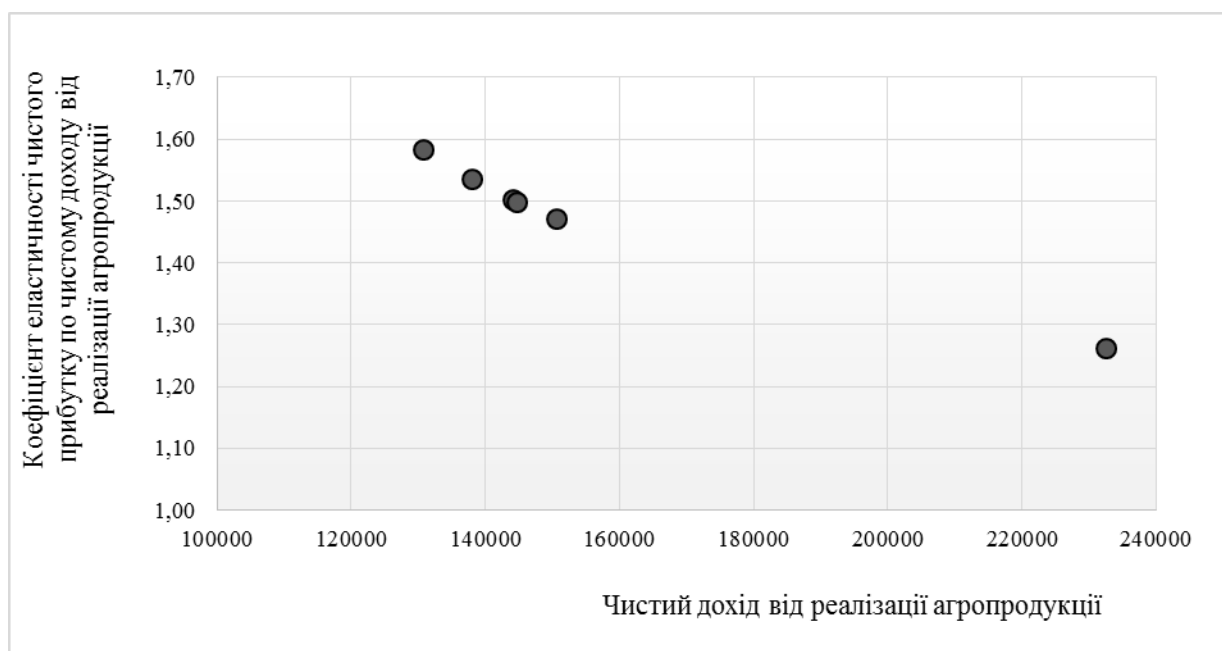

Рис.3.3. Коефіцієнт еластичності чистого прибутку по чистому доходу від продажу агропродукції

Модель описує нерівномірний вихідний розподіл даних з 10% рівнем значимості, виявляє нестабільність чистого доходу від реалізації агропродукції, однак дає можливість за рівнянням регресії, що наведено на рис.3.3, визначити оцінку значення чистого доходу від продажу агропродукції, що можна чекати протягом подальших 2-х років. Значення чистого доходу від продажу агропродукції, відповідно, складають 210339,5287 тис. грн. та 225620,8592 тис. грн.

Для певних прогнозних значень уявного чистого доходу визначаємо оцінку прогнозу чистого доходу.

Точкова оцінка прогнозного значення чистого прибутку обчислюється:

$$y_{np.i}^{poz} = -119994,98 + 2,49 * x_i^{npoz}$$

Верхня та нижня границя довірчого інтервалу обраховуються відповідно:

$$y_{np.i}^{max} = y_{np.i}^{poz} + \sqrt{1 + \frac{1}{n} + \frac{(x_i^{npoz} - \bar{x})^2}{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2}} \quad (3.4)$$

$$y_{np.i}^{min} = y_{np.i}^{poz} - \sqrt{1 + \frac{1}{n} + \frac{(x_i^{npoz} - \bar{x})^2}{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2}} \quad (3.5)$$

Результат представлений у таблиці нижче та на рис. 3.4.

Таблиця 3.2

Прогнозні значення уявного чистого доходу «ТОВ Маяк»

Прогноз	X_{np}	Y_{npp}	dY_{np}	$Y_{np} - dY_{np}$	$Y_{np} + dY_{np}$
2020	210339,5	404126,83	67048,97	337077,85	471175,80
2021	225620,9	442204,68	72445,76	369758,92	514650,45

Аналогічно побудуємо регресійну модель залежності чистого прибутку від собівартості реалізованої агропродукції.

$$y_i = b_0 + b_1 x_i + \varepsilon_i,$$

Значення, знайдені за допомогою методу найменших квадратів:

$$b_1 = 2,23; \quad b_0 = 68877,75$$

Отже, розрахункові значення обчислюються за формулою:

$$y_i^{poz} = 68877,75 + 2,23 x_i$$

Середньоквадратична помилка регресії:

$$s = 26823,93.$$

Відносно середньо вибіркового значення 270854,3 це становить 9% .

Коефіцієнт детермінації для даної моделі дорівнює

$$R^2 = 0,97.$$

За «критерієм Фішера» модель адекватна з надійністю 0,95: критичне значення $F_{0,05;1;4} = 7,71$. Розраховане значення F-критерію Фішера відповідно дорівнює $F = 59,423$.

Перевіримо значимість коефіцієнта регресії b_1 , який оцінено:

$$S_{b_1} = 2,23,$$

$$t_1 = \frac{b_1}{S_{b_1}} = 7,71.$$

Таким чином, b_1 з надійністю 95% статистично відрізняється від нуля.

Коефіцієнт еластичності розрахуємо за формулою:

$$K_{zi}^e = b_1 \frac{y_i}{x_i^{\text{роз}}} \quad (3.6)$$

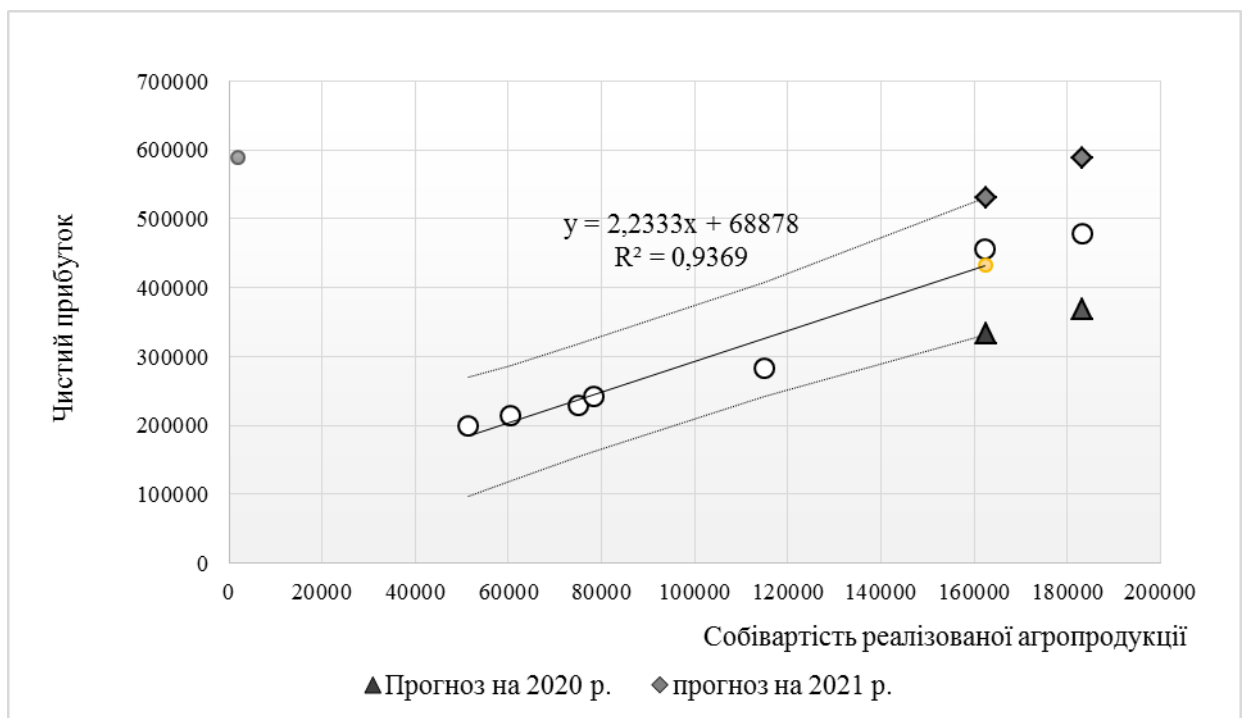

Рис. 3.4. Регресія чистого прибутку на собівартість реалізованої агропродукції, довірча зона регресії та довірчі інтервали прогнозу чистого прибутку, побудовані з надійністю 0,95

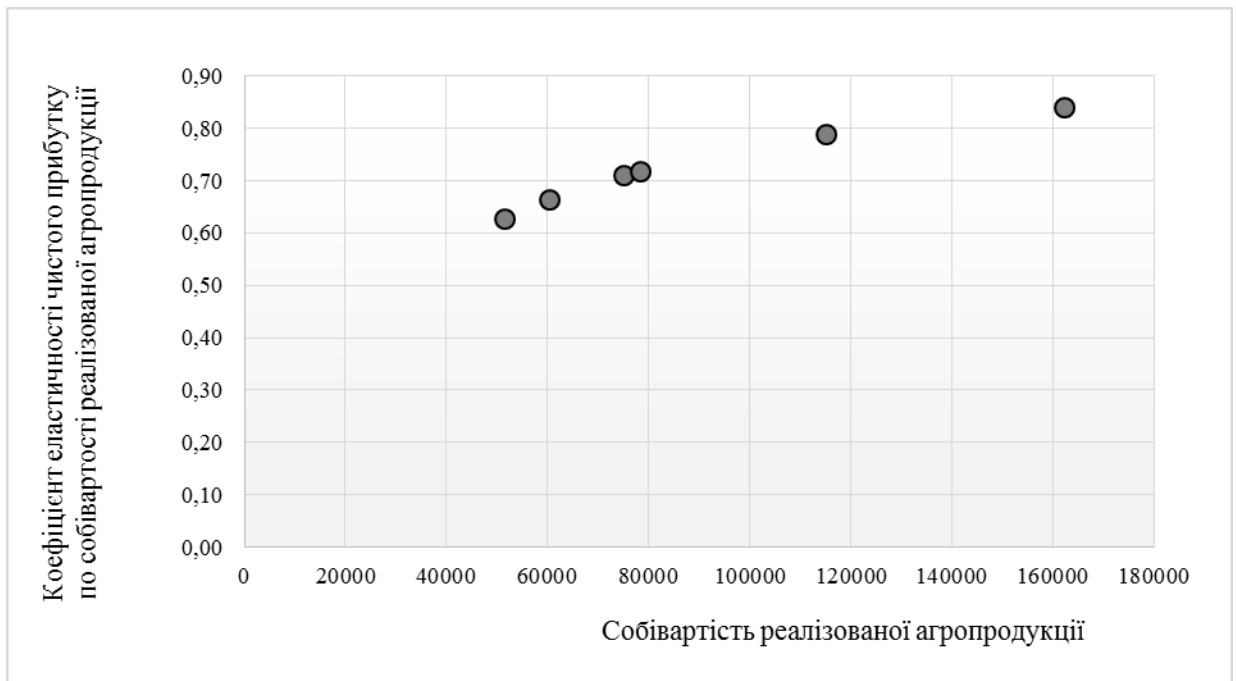

Рис.3.5. Коефіцієнт еластичності чистого прибутку по собівартості реалізованої агропродукції

Таким чином, чистий прибуток не є еластичним по собівартості реалізованої агропродукції; при збільшенні собівартості реалізованої агропродукції еластичність чистого прибутку збільшується, але темп його зростання зменшується.

Еластичність, що обчислена на основі середніх значень змінних, складає

$$K_{\bar{z}}^e = b_1 \frac{y}{\bar{z}_{\text{роз}}} = 0,75.$$

Як бачимо, при збільшенні собівартості реалізованої агропродукції на 1% чистий прибуток збільшуються на 0,75% в середньому.

Зробимо прогноз собівартості реалізованої агропродукції на 2020р. та 2021р. і ці значення візьмемо як основу для прогнозу чистого прибутку. Прогнозні оцінки собівартості реалізованої агропродукції складають відповідно: на 2020р - 162587,5127 тис. грн., на 2021 р. - 183201,4844 тис. грн. При цих значеннях розраховуємо прогноз чистого прибутку. В таблиці 3.3 нижче наведено значення прогнозних оцінок.

Таблиця 3.3

Прогнозні значення уявного чистого доходу «ТОВ Маяк»

Прогноз	X_{np}	Y_{npp}	dY_{np}	$Y_{np}-dY_{np}$	$Y_{np}+dY_{np}$
2020	162587,5	431984,48	99191,84	332792,64	531176,32
2021	183201,5	478021,67	109720,37	368301,30	587742,04

Проведене дослідження показало основні тенденції надходження чистого доходу від реалізації агропродукції (15281 тис. грн. за рік) та собівартості реалізованої агропродукції (20614 тис. грн.). Обидва фактори значною мірою впливають на чистий прибуток. Більше впливає чистий дохід від реалізації агропродукції, про що свідчать параметри нахилу регресій. Чистий прибуток є еластичним по чистому доходу від реалізації продукції і нееластичним по собівартості реалізованої продукції. Отже, основну роль в формуванні чистого прибутку відіграє чистий дохід від реалізації продукції. За збереження тенденцій, що склалися, можна очікувати чистий прибуток на 2020р. в інтервалі (335792; 501176) тис. грн., на 2021 р. (368059;551196) тис грн., що розраховані як середні значення границь довірчих інтервалів. Похибка складає 5%.

3.3. Пропозиції щодо збільшення продуктивності роботи «ТОВ МАЯК»

Розробка фінансової перспективи особливо значуща для сільгоспорганізацій, які мають справу з істотними, за своїми результатами, промисловими процесами, які на тривалий час визначають подальший розвиток агропідприємства або протягом певного тривалого часу негативно впливають на випадкове прийняття рішення з питань організації виробництва сільгосппродукції. Ключова ознака стратегічного планування полягає у браку гіпотези, що прийдешне має бути кращим від минулого [24, С. 74].

Тому як крок один при даному плануванні проводиться вивчення перспектив підприємства, головною метою якого є виявлення напрямків, загроз, повноважень, а також деяких екстрених ситуацій, які здатні змінити тенденції на сучасному етапі. Але в агропідприємстві немає певної тактики і не провадиться стратегічне планування.

Розрізняють 3 види базових стратегій [67, с. 19]:

– стратегія виживання – лише захисна стратегія, що використовується при глибокій кризі фінансової роботи агропідприємства, коли воно розташовується на межі розорення;

– стратегія стабілізації – стратегія роботи агропідприємства у умовах непостійності доходу. Бистре чи несподіване падіння, довготривале чи в умовах коливань;

– стратегія зростання – найкраща для агропідприємства стратегія стабільного росту обсягів доходу та прибутку.

Судячи з результатів діяльності «ТОВ МАЯК» воно реалізує стратегію виживання. Ознаками того, що підприємство база практики реалізує саме цю стратегію є те, що протягом довготривалого періоду на підприємстві скорочується чистий дохід, прибуток, падають показники ділової активності, відсутня інвестиційна діяльність, керівництво мінімізує як кредиторську, так і дебіторський борг.

«ТОВ МАЯК» належить до середніх підприємств. Середні підприємства, як правило, реалізують виробництво маленької, але твердої номенклатури виробів у значних об'ємах. Середні компанії, як правило, створюють невелику, але стійку номенклатуру виробів у істотних кількостях. Вони здатні стрімко проявляти реакцію на кон'юнктуру ринку завдяки сучасній техніці та технологіям, можливістю запровадження ноу-хау у виробництво [35]. Це надає їм певні переваги як перед невеликими, і перед великими організаціями. Ці переваги у тому, що малим компаніям часто немає коштів на впровадження науково-технічних заслуг, а величезним недостатньо мобільності для переналагодження агровиробництва. Заміна та оновлення основних фондів у колосальних розмірах може призвести до істотного падіння норми прибутковості, особливо на початку випуску нової продукції [56, с. 214].

Серед основних напрямків роботи власників «ТОВ МАЯК», що відповідають стратегії розвитку є:

– направлення вектору товарної політики в оновленому напрямку з метою відповідності вимогам сьогодення; оновлення системи товароруку та

просування агропродукту з метою збільшення їх продуктивності та відповідності зовнішнім вимогам; проведення політики формування цін, що дозволить утримуватись на ринку;

– жорстка економія витрат; зведення до мінімуму фінансових вкладень; можлива продаж збиткового виробництва; залучення вигідних банківських позик; централізація грошових операцій;

– реалізація неминучих кадрових змін; вироблення модерної політики функціонування компанії.

Водночас доцільним для ПСП «ТОВ МАЯК» є застосування стратегії стабілізації розвитку. Доцільність застосування саме цієї стратегії пояснюється тим, що підприємство веде в цілому прибуткову діяльність, має гарний фінансовий стан та вільні фінансові ресурси. Стратегія розвитку для «ТОВ МАЯК» недоцільна у зв'язку із існуванням стійкої тенденції до зменшення ефективності діяльності. Основними напрямками реалізації цієї стратегії є [5, с. 104; 40, с. 130]: збереження фізичних обсягів реалізації агропродукції; ревізія асортиментного складу продукції, що виробляється; відмова від цінової конкуренції та часткове підвищення цін за окремими групами асортименту продукції; зменшення операційних витрат; збільшення продуктивності виробництва продукції. О. І. Литвинов, крім того, пропонує [36] оновлення матеріально-технічної підґрунтя, виявлення та розвиток найбільш ефективних видів бізнесу та їх розвиток.

Для виявлення найбільш прибуткових видів продукції нами було визначено еластичність динаміки виробництва (у фізичних одиницях) та рентабельності виробництва. Еластичність визначалась як середній відсотковий приріст виробництва продукції та приріст одного відсотку ресурсів. У розрахунках враховувалась тільки товарна продукція, оскільки значну частку видів продукції підприємство виробляє і використовує для виробництва товарної продукції. У таблицях 3.4 та 3.5 наведено розрахунки еластичності змін продуктивності та рентабельності.

Еластичність продуктивності виробництва товарної продукції
ПСП «ТОВ МАЯК»

Продуктивність виробництва агропродукції	За роками					Еластичність
	2016	2017	2018	2019	2020	
Пшениця озима, ц/га	42,741	43,568	44,894	42,112	38,604	-3,154
Кукурудза, ячмінь ярий, ц/га	51,003	50,009	53,008	51,002	53,207	0,103
Соняшник, ц/га	44,502	41,802	41,901	43,801	42,304	0,201
Ріпак, ц/га	19,707	22,604	20,742	21,603	22,116	0,694
Свині, ц живої маси на голову	0,974	0,902	0,887	0,954	0,961	-0,042

розраховано автором

Як видно з таблиці 3.4 від'ємну еластичність має вирощування озимої пшениці та вирощування свиней живою вагою, що свідчить про стале зниження продуктивності.

Еластичність рентабельності виробництва має наступний розподіл: від'ємну еластичність має вирощування кукурудзи та ячменю ярого, свиней (свідчить про сталу тенденцію до зниження рентабельності виробництва); достатню еластичність має вирощування озимої пшениці, ріпаку та соняшнику (існує стала тенденція до зростання рентабельності виробництва).

Таблиця 3.5

Еластичність рентабельності виробництва товарної продукції
ПСП «ТОВ МАЯК»

Рентабельність виробництва агропродукції	За роками					Еластичність
	2016	2017	2018	2019	2020	
Пшениця озима, %	8,981	9,152	9,822	11,42	10,122	0,154
Кукурудза, ячмінь ярий, %	172,534	164,591	156,54	144,85	142,112	-7,195
Соняшник, %	40,632	42,512	44,655	43,513	47,932	1,625
Ріпак, %	28,65	31,41	35,162	38,744	42,681	3,283

Свині, %	45,811	44,234	-36,311	-39,331	-42,522	-3,132
----------	--------	--------	---------	---------	---------	--------

розраховано автором

Пропонуємо сформувані наступні типи товарної продукції за рівнем їх пріоритетності для ПСП «ТОВ МАЯК»:

- 1 пріоритетності (мають додатню еластичність продуктивності і додатню еластичність рентабельності) – ріпак;
- 2 пріоритетності (мають додатню еластичність продуктивності і додатню еластичність рентабельності) – соняшник;
- 3 пріоритетності (мають від’ємну еластичність продуктивності і додатню еластичність рентабельності) – пшениця озима;
- 4 пріоритетності (мають від’ємну еластичність продуктивності і від’ємну еластичність рентабельності) – свині;
- 5 пріоритетності (мають додатню еластичність продуктивності і від’ємну еластичність рентабельності) – кукурудза та ячмінь ярий;

При управлінні основною операційною діяльністю спрямованість у діяльності ПСП «ТОВ МАЯК» повинно бути наступним: для продукції першої пріоритетності – нарощування агровиробництва; для продукції другої пріоритетності – удосконалення технології, інтенсифікація виробництва; для продукції третьої пріоритетності – економія витрат на агровиробництво; для продукції четвертого та п’ятого рівня пріоритетності – поступове зняття з виробництва.

Оскільки вектори управління виробництвом продукції другого та третього рівня пріоритетності є протилежно спрямованими, то пропонується економію витрат, отриману при виробництві продукції третього рівня пріоритетності спрямувати на інтенсифікацію та удосконалення виробництва третього рівня пріоритетності. Нехай економія витрат при виробництві продукції третього рівня пріоритетності складе 10 %, які будуть спрямовані на вирощування насіння соняшнику. Тоді отриманий фінансовий ефект від зміни структури товарного виробництва становитиме (рисунок 3.6).

Фінансовий ефект визначався за умови, що рентабельність агровиробництва окремих видів продукції збережеться на рівні 2020 року. Отриманий чистий фінансовий ефект є позитивним, хоча на перший погляд незначним. Однак варто зважати, що додатковий чистий прибуток очікується тільки за рахунок зміни структури виробництва, обсяг витрат при цьому не зростає, як і не збільшується обсяг капіталовкладень. Та й структура виробництва змінюється не набагато. Доцільність зміни структури агровиробництва підтверджується також загальними тенденціями щодо змін їх врожайності. До прикладу: врожайність вирощування озимої пшениці по Донецькій області зменшилась з 30,1 ц/га (у 2016 році) до 25,5 ц/га (у 2020 році), тобто на -15,28 % [26]. Врожайність виробництва соняшника при цьому також зменшилась з 17,9 ц/га (у 2016 році) до 14,8 ц/га (у 2020 році) – по Донецькій області. Варто теж рахуватися з тим, що можливості підприємства щодо зміни структури виробництва у рослинництві є обмеженими зв'язку із необхідністю дотримання сівозміни.

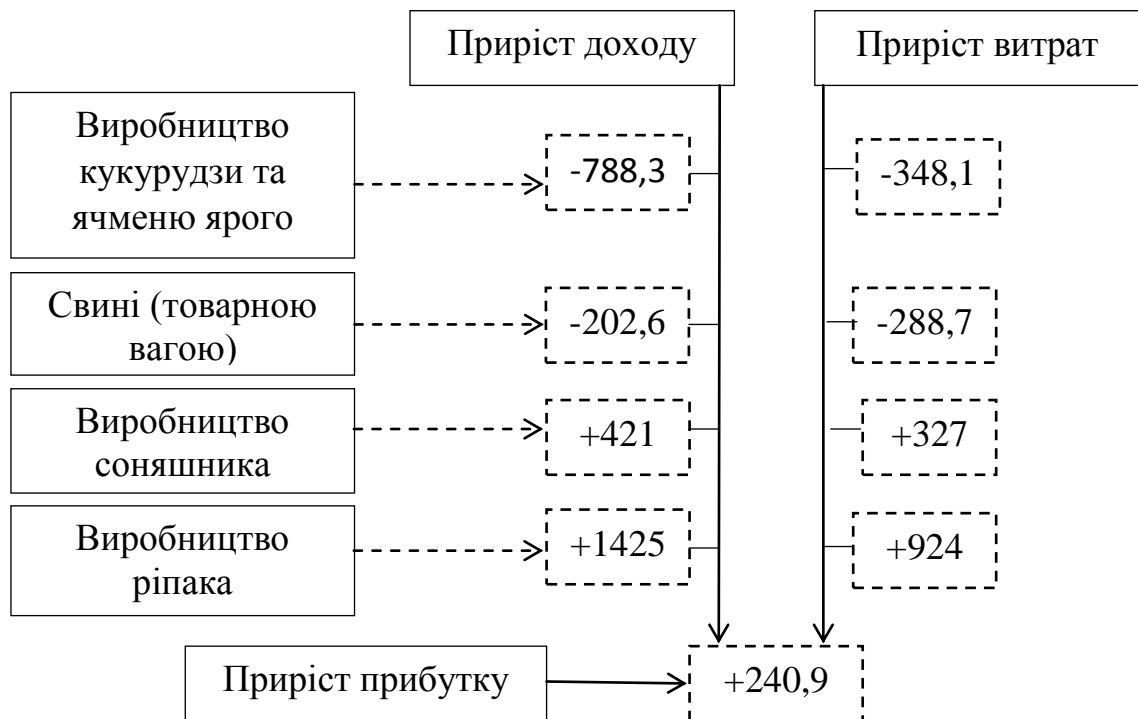

Рис. 3.6. Очікуваний фінансовий ефект від зміни структури агровиробництва на «ТОВ МАЯК», тис. грн.

розраховано автором

Виходячи із суттєвих змін у агробіологічних умовах роботи підприємства необхідним є розвиток нових виробництв. Найбільш рентабельними наразі є виробництва свіжої городини (закритим ґрунтом) (28 % рентабельності по Україні), ягід та фруктів (46 % рентабельності по Україні). Проте варто зважати й той факт, що вирощування цих культур потребуватиме додаткового поливу, а, отже, і додаткових капіталовкладень. Наразі у Донецькій області існує певний дефіцит водних ресурсів. Тому може бути запропонований ще один проект – вівчарство. Реалізація ще одного проекту призведе також до формування ще одного джерела прибутку – від первісного визнання біологічних активів. Також розвиток вівчарства лежить у контексті спрямованості основної операційної діяльності підприємства – тваринництва. На розвиток вівчарства підприємство може спрямувати вільні фінансові ресурси, які має у власному розпорядженні, нерозподілений прибуток та амортизаційні відрахування поточного року (рис. 3.7):

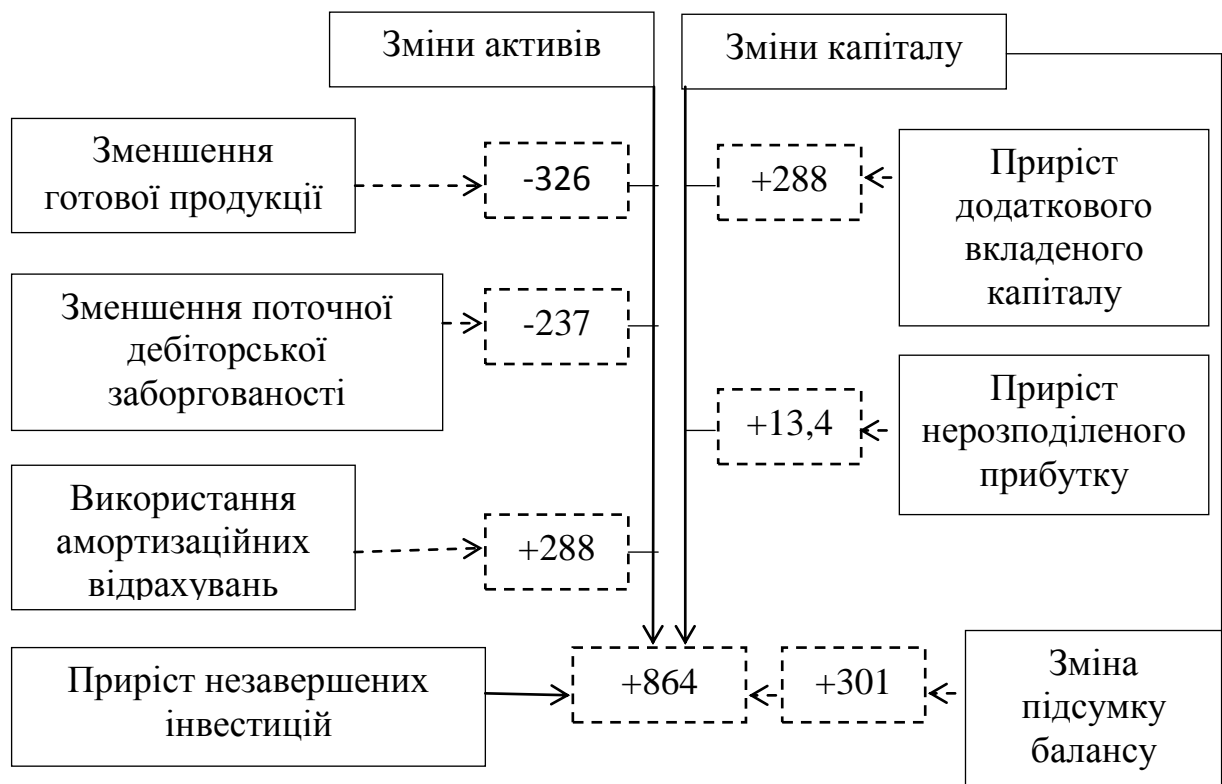

Рис. 3.7. Джерела фінансування розвитку вівчарства у «ТОВ МАЯК» за прогнозним балансом, тис. грн.
запропоновано автором

До можливостей формування свобідних фінансових ресурсів агроорганізації належать:

– зменшення готової продукції на складі. Оскільки пропонується трансформувати побудову виробництва та прогнозується скорочення чистого доходу від реалізації агропродукції, то не є доцільним утримувати значний обсяг готової продукції на складі. Пропонується вивільнити 326 тис. грн., що відповідатиме призведе до формування обсягу готової продукції на рівні минулого року;

– зменшити поточну дебіторський борг на 50 %, тобто на 237 тис. грн. У 2021 році прогнозувалось зростання поточного дебіторського боргу до 474,6 тис. грн. Але слід враховувати й те, що підприємство досить активно працює з дебіторами. Зокрема на початок року на балансі підприємства взагалі не було поточного дебіторського боргу;

– амортизаційні відрахування. У 2021 році очікується 3988 тис. грн. амортизаційних відрахувань. З них 3700 тис. грн. необхідно спрямувати на підтримання відновлюваної вартості основних фондів, а 288 тис. грн. – на розвиток вівчарства. 3700 грн. спрямованих на відновлення вартості основних фондів відобразяться у балансі підприємства: в активах як більшення первісної та заликової вартості основних фондів, в пасивах – як зростання обсягу додаткового капіталу;

– приріст нерозподіленого прибутку від зміни структури виробництва 13,43 тис. грн.

Таким чином, для здійснення фінансування розвитку вівчарства на «ТОВ МАЯК» вивільниться 864,43 тис. грн. тільки в поточному році.

Крім того, запропоновані заходи призведуть до змін у результатах діяльності та фінансовому стані агроорганізації додаток В, (таблиця В2).

Загалом перерозподіл джерел фінансування призведе до ситуативного покращення фінансового стану агроорганізації.

На перший погляд зміни у фінансовому стані агроорганізації не є значними, але насправді вони закладають довгостроковий тренд розвитку підприємства. Зокрема, незначне погіршення ліквідності буде супроводжуватись таким же незначним погіршенням фінансової стійкості. Але водночас підприємство значно покращить характеристики ділової активності та ефективності діяльності. Це покращення буде пов'язане насамперед із зміною будови майна та капіталу та їх загальної величини, а не призведе до отримання принципово більш значного прибутку. Разом з тим підприємство матиме змогу вишукувати додаткові ресурси для розвитку виробництва, що забезпечить можливість подальшого переходу до стратегії зростання в керуванні доходами та прибутком.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

1. Для обґрунтованих дій щодо фінансового менеджменту формування прибутку за рахунок модернізації керування фінансовими ресурсами спочатку було складено прогнозний звіт про фінансовий стан та прогнозний звіт про прибутки та збитки. Для прогнозування було використано метод середньої ковзної, який можна застосовувати при коротких статистичних рядах та який враховує одночасно попередні тенденції розвитку агропідприємства. Отримані результати відповідають загальним тенденціям розвитку агропідприємства та дають змогу констатувати подальше скорочення його операційної діяльності та зменшення ефективності функціонування. Нараз фінансова стійкість та ліквідність залишаються на високому рівні.

2. Для покращення ділової активності та ефективності/результативності діяльності агроорганізації запропоновано змінити конструкцію виробництва продукції. Для обґрунтування даної пропозиції визначено рівень пріоритетності основних груп товарної продукції із врахуванням еластичності змін їх продуктивності та рентабельності. Однак результати впровадження даної пропозиції будуть ситуативними та дадуть змогу виграти час. Необхідний для накопичення ресурсів для забезпечення подальшого розвитку агроорганізації. У сучасний період часу підприємство використовує в управлінні формуванням доходів та розподілом прибутку стратегію виживання. Зміна побудови основної операційної діяльності обумовить перехід до стратегії стабілізації. Перерозподіл фінансових ресурсів та їх часткове вивільнення дасть змогу фінансувати перехід до стратегії розвитку.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Метою даної дипломної роботи був аналіз теоретичних підходів та обґрунтування прикладних рекомендацій щодо зростання прибутковості агроорганізації в керуванні фінансовими ресурсами.

Фінансовий менеджмент формування прибутку агроорганізації здійснюється у межах відповідної системи, що є частиною системи більш високого порядку – системи керування підприємством узагалі. Принципами реалізації фінансового менеджменту прибутку та результату фінансової роботи є принципи інтегрованості, комплексності, варіативності, стратегічності, адаптивності, узгодженості, керованості. Елементами керівної системи доходів та прибутку підприємства є організаційне, інформаційне, фінансове забезпечення та системи й методи керування. Спрямованість керування прибутком агропідприємства може визначатись стратегіями виживання, стабілізації та зростання.

Методичне забезпечення керування фінресурсами з метою збільшення прибутку агропідприємства ґрунтується на методах та прийомах фінансового аналізу та включає в себе: аналіз результатів діяльності агроорганізації, горизонтальний та вертикальний аналіз фінансового стану, коефіцієнтний аналіз майнового стану, ліквідності та фінансової стійкості. Основними джерелами аналітичної інформації при керуванні доходами та прибутку є аналізи: ділової активності, фінансової ефективності, оцінка ефектів операційного та фінансового левериджу.

Оскільки об'єктом дипломної роботи було сільгоспорганізація, то доцільним було визначити специфіку керування доходами та прибутком саме такого підприємства. Визначено, що доходи та прибуток сільськогосподарського підприємства утворюються не стільки під час продажу продукції, скільки під час її виробництва. Слід також враховувати, що при формуванні доходів сільськогосподарського підприємства до їх складу може бути зарахована продукція, яка в наступні періоди буде включена до витрат. В

результаті, у процесі керування доходами та фінансовим результатом агропідприємства слід рахуватися з обліковим викривленням реально одержуваного прибутку.

Об'єктом дипломної роботи була приватна сільгоспорганізація «ТОВ Маяк», що є успішним представником сільськогосподарського бізнесу та має у своєму розпорядженні значні ресурси. Підприємство займається як рослинництвом (вирощує озиму пшеницю. Насіння соняшника, ріпака тощо), так і тваринництвом (займається свинарством). Така значна диверсифікація бізнесу обумовлює постійну рентабельність фінансової роботи агропідприємства.

Проте існує виразна тенденція до зменшення обсягів продажу продукції та зменшення прибутку, ділова активність підприємства щороку падає, як і його фінансова ефективність. Темпи зменшення доходу і прибутку «ТОВ Маяк» є ще більшими, якщо врахувати інфляцію.

Підприємство має добрий фінансовий стан, ліквідні активи та добру платоспроможність, баланс підприємства є абсолютно ліквідним. Майновий стан підприємства також є добрим, здійснюється постійне оновлення активів. Джерелом фінансування якого є амортизаційні відрахування. У складі фінансових ресурсів домінує власний капітал (до 92 %), фінансова стійкість є значно кращою від нормативної. Розрахунок ризику банкрутства за п'ятифакторною моделлю О. О. Терещенка підтвердив отримані результати – найгірше значення Z-рахунку складає 14, що є значно вищим від критичного значення. Водночас є тенденція до стрімкого погіршення показника ризику банкрутства внаслідок погіршення ефективності діяльності.

Осередком формування доходів агроорганізації є його основна операційна діяльність з виробництва та продажу агропродукції. Оскільки постійні витрати підприємства займають незначну частку у складі витрат, то поріг рентабельності не є високим та запас міцності інколи перевищує 80 % від доходу. Підприємство має позитивний ефект фінансового важеля (змінюється

від 0,47 у 2016 році до 0,27 у 2020 році), але при цьому практично не використовує для генерування прибутку позиковий капітал.

Було здійснено прогнозування параметрів ділової активності та фінансової продуктивності роботи агроорганізації з використанням методу середньої ковзної та констатовано, що у майбутньому продовжиться згорання операційної діяльності агропідприємства та погіршиться його ділова активність. Відтак констатовано, що агропідприємство наразі використовує у фінансовому менеджменті доходів та прибутку стратегію виживання. За результатами діяльності підприємство цілком може перейти до стратегії стабілізації, для чого йому необхідно змінити структуру товарної продукції. Було визначено еластичність змін продуктивності виробництва основних видів товарної продукції «ТОВ Маяк» та еластичність змін рентабельності виробництва цієї продукції. Це дало змогу запропонувати групування асортиментного складу агропродукції за рівнем її пріоритетності. Зміна векторів виробництва продукції від менш пріоритетних до більш пріоритетних дасть змогу покращити результати фінансової роботи агроорганізації навіть при збереженні рентабельності на минулорічному рівні.

Для переходу до стратегії розвитку для даного агропідприємства є раціональним розвиток нового виробництва. Було запропоновано систему заходів, що призведуть до вивільнення фінансових ресурсів, які можуть бути цілеспрямовані на розріст нового діла. Перерозподіл майна та капіталу агроорганізації тільки у поточному році може вивільнити понад 800 тис. грн.. Запропоновані заходи не призведуть до погіршення фінансової ситуації, а нададуть змогу значно покращити релятивні показники фінансової продуктивності та ділової активності агроорганізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адаменко М. В. Застосування системного підходу при удосконаленні фінансового менеджменту підприємства // Економіка 2012. № 7. С. 27-31.
2. Аранчій В. І. Фінанси підприємств: Навч. посіб. Київ. 2004. 304 с.
3. Ареф'єва О. В. Реструктуризація системи управління фінансовими ресурсами підприємства // Актуальні проблеми економіки. 2001. № 11-12. С. 17-26.
4. Арич М. І., Говорушко Т. А. Теоретичні аспекти сутності управління фінансово-економічними результатами діяльності підприємства // Економічний аналіз: збірник наукових праць. 2012. № 11. С. 117–121.
5. Бакунов О. О., Сергеева О. В. Концептуальні основи управління економічною стійкістю торговельного підприємства: Монографія. Донецьк: ДонНУЕТ, 2010. 230 с.
6. Безпалько Н. Ю., Воронкова Т. Є. Шляхи підвищення прибутковості підприємства в умовах нестабільного середовища // Інвестиції: практика та досвід. Київ, 2016. № 19. С. 42–44.
7. Березівський П. С. Проблемні аспекти управління прибутком сільськогосподарських підприємств // Економічний простір. 2009. № 21. С. 312-320.
8. Білик Т. О. Теоретичні аспекти прибутку // Формування ринкових відносин в Україні. 2005. № 8. С.8-13.
9. Білик М. Д. Методичні підходи до управління прибутком підприємства // Формування ринкових відносин в Україні. 2010. № 11. С. 42–45.
10. Бланк И. А. Управление прибылью. Київ. 2007. 768 с.
11. Бланк И. А. Финансовый менеджмент : учеб. курс. Киев. 2001. 528 с.
12. Бондаренко Н. С., Тюленева Ю. В. Удосконалення управління прибутком на підприємстві // Актуальні проблеми економіки та управління. 2017. Вип. 11. URL: <http://ape.fmm.kpi.ua/article/view/102586>.
13. Боронос В. М. Фінансовий менеджмент: Навч. посіб. Суми. 2012. 539 с.

14. Венгер Н., Гнатенко Є. Методичні підходи до проведення аналізу фінансових результатів діяльності підприємства // Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. 2016. № 1 (6). С. 42-46.
15. Власюк В. Є., Гордієнко К. О., Пшенична А.О. Оцінка імовірності банкрутства вітчизняних підприємств (на прикладі ПАТ «Комбінат Тепличний»). Економіка і суспільство. 2017. Вип. 12. С. 68-72.
16. Вороніна О. О. Управління фінансовим результатом промислового підприємства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)». Харків, 2009. 23 с.
17. Грабчук О. М. Синергетичний підхід у фінансовому прогнозуванні розвитку економіки // Інвестиції: практика та досвід. 2012. № 14. С. 37-39.
18. Громадська антикорупційна експертиза результатів державних тендерів в Україні. URL: <http://acm-ua.org/poshuk.php?poshuk=30815005>.
19. Гуменюк В. С. Теоретичні основи управління прибутком підприємств// Інфраструктура ринку. 2018. Вип. 20. С. 51-55.
20. Гуріна Н. В. Економічна сутність доходів та їх класифікація: проблеми і шляхи вирішення // Науковий вісник Херсонського державного університету. 2015. Вип. 12. Ч. 1. С. 203-205.
21. Гуцаленко Л. В. Формування та облік фінансових результатів відповідно до П(С)БО 30 «Біологічні активи» // Облік і фінанси АПК. 2010. № 11. С. 96-99.
22. Денисенко М. П., Зазимко О. В. Основні аспекти оцінки фінансового стану підприємств// Агросвіт. 2015. № 10. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/10_2015/10.pdf
23. Добрунік Т. П. Особливості управління фінансовими результатами аграрних підприємств // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2016. Вип. 5(1). С. 76-83.
24. Довгань Л. Є., Каракай Ю. В., Артеменко Л. П. Стратегічне управління: Навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 440 с.

25. Єпіфанова Є. І. Роль і місце аналізу фінансової звітності в процесі здійснення фінансово-господарської діяльності суб'єктами господарювання// Науковий вісник Херсонського державного університету. 2017. Вип. 23, ч. 1. С. 162-166.

26. Єрохін С. А. Фінансовий менеджмент. Навчальний посібник. К.: ВНЗ «Національна академія управління», 2005. 240 с.

27. Євтух О. Т. Фінансовий менеджмент для магістрів і не тільки: Навч. посіб. К.: ЦУЛ, 2011. 456 с.

28. Зарічнюк І. О. Фінансовий менеджмент як складова системи ефективного управління підприємством//Економіка, управління, фінанси: теорія і практика. Ужгород, 2014. С. 142-146.

29. Збирання урожаю сільськогосподарських культур, плодів, ягід та винограду в регіонах України: Статистичний щорічник. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

30. Зеленко О. Особливості управління сільськогосподарськими підприємствами // Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. 2017. Вип 1. С. 71-75.

31. Індокси цін виробників промислової продукції у 2013-2018 рр. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

32. Качула С. В., Буштін А. А. Особливості формування доходів та прибутку сільськогосподарських підприємств // Агросвіт. 2021. № 21-22. С. 57-62.

33. Коваленко Л. О., Ремньова Л. М. Фінансовий менеджмент: Навч. посіб. К.:Знання. 2008. 483 с.

34. Кузнецова С. А. Фінансовий менеджмент: Навч. посіб. К.: ЦУЛ, 2014. 124 с.

35. Колісник О. І. Особливості функціонування сільськогосподарських підприємств в сучасних умовах господарювання // Ефективна економіка. 2017. № 1. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5451>.

36. Литвинов О. І. Стратегічні напрями стабілізації та розвитку економічної діяльності торгівельних підприємств// Ефективна економіка. 2013. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2421>.

37. Максимцова М. М., Горфінкель В. Я. Менеджмент малого бізнесу: Підручник. М., 2007. 269 с.

38. Малюга Н. М. Прибуток як економічна категорія та об'єкт бухгалтерського обліку // Вісник ЖДТУ. Економічні науки. 2004. № 2(28). С. 119-130.

39. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку біологічних активів, затверджені наказом Міністерства Фінансів України № 1315 від 29.12.2006 р. URL: www.rada.gov.ua.

40. Мізюк Б. М. Основи стратегічного управління: Підручник. Львів: Магнолія 2006, 2009. 544 с.

41. Нагайчук В. В. Показники оцінки якості прибутку підприємства та їх залежність від обраної стратегії // Науковий вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ. Сер. Економічні науки. Чернівці: ЧТЕІ КНТЕУ, 2011. Вип. II (42), ч. 1. С. 139–146.

42. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» затверджене наказом МФУ України від 07.02.2013р. № 73. URL: www.rada.gov.ua.

43. Николишин С. Є. Прибуток підприємства та особливості управління ним // Молодий вчений. 2017. Вип. 2. С. 299–303.

44. Одінцова Т. М., Невмержицька О. В., Чаус І. В. СVP-аналіз як інструмент управління фінансовими результатами підприємства // Фінансовий простір. 2013. № 1 (9). С. 90–95.

45. Оцінка вартості банку: навч. посібник / Н. П. Шульга, А. М. Арістова, Л. В. Недеряга [та ін.]. К.: КНТЕУ, 2012. 196 с.

46. Пастушенко А. І. Особливості управління прибутком аграрних підприємств у сучасних умовах// Вісник Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету. 2016. Вип. 1 (05). С. 61-64.

47. Поддєрьогін А. М., Буряк Л. Д., Нам Г. Г. Фінанси підприємств: Підруч. К.: КНЕУ, 1999. 384 с.

48. Петрова Н. О. Стратегія диверсифікації сільськогосподарського виробництва, як шлях формування конкурентоспроможності підприємства АПК // Вісник СНАУ. 2009. №4. С. 129–130.

49. Пігуль Н. Г. Управління прибутком підприємства // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. 2010. № 28. С. 125-132.

50. Податковий кодекс України від 02. 12. 2010 р. № 2755-VI // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>.

51. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи» затверджене наказом Міністерства Фінансів України від 18.11.2005 р. № 790 URL: www.rada.gov.ua.

52. Приказок О. В. Прибуток у формуванні фінансової безпеки сільськогосподарських підприємств // Банківська справа. 2009. № 2. С.82–88.

53. Приходько Н. І. Поняття фінансового стану підприємства: деякі аспекти його визначення // Фізична інженерія поверхні. 2010. Т. 8, С. 188-190.

54. Раєвнева О. В. Управління розвитком підприємства: методологія, механізми, моделі: Монографія. Харків: ІНЖЕК, 2006. 496 с.

55. Слуцкин Л. Н. Курс МБА по прогнозированию в бизнесе. М.: Альпина Бизнес Букс, 2006. 252 с.

56. Східницька Г. В. Теоретичні основи формування системи стратегічного управління у діяльності сільськогосподарських підприємств // Молодий вчений. 2016. № 3 (30). С. 212–216.

57. Тельнова Г. В. Визначення загальних засад концепції фінансового менеджменту інтегрованої корпоративної структури // Економічний часопис XXI. 2013. № 3–4. С. 57–60.

58. Ткаченко Т. П., Тульчинська С. О., Бойчук Д. В. Управління доходами на підприємстві // Ефективна економіка. 2018. № 3. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/3_2018/152.pdf.

59. Тігова Т. М. Аналіз фінансової звітності: Підручник. К.:ЦУЛ, 2012. 268 с.
60. Управління та регулювання як чинники розвитку підприємств національного господарства: монографія / П. В. Круш, О. П. Кавтиш, Т. П. Ткаченко [та ін.]. К. : НТУУ «КПІ», 2014. 404 с.
61. Федоренко В. Г. Основи менеджменту: Підручник. К.: Алерта, 2015. 492 с.
62. Фінансовий аналіз: Навч. посібник/ Б. М. Литвин, М. В. Стельмах. К.: «Хай-Тек Прес», 2008. 336 с.
63. Фінансовий аналіз: Навч. посібник/ за заг. ред. І. О. Школьник; [І. О. Школьник, І. М. Боярко, О. В. Дейнека та ін.]. К.: «Центр учбової літератури», 2016. 368 с.
64. Фінансовий аналіз: Навч. посібник/ Ю. М. Тютюнник, Л. О. Дорогань-Писаренко, С. В. Тютюнник. Полтава: ПДАА, 2016. 430 с.
65. Фінансовий менеджмент: Навч. посібник / І. А. Бігдан, Л. І. Лачкова, В. М. Лачкова, О. В. Жилиякова. Х.:ХДУХТ, 2017. 197 с.
66. Шелудько В. М. Фінансовий менеджмент: Підручник. К., 2013. 375 с.
67. Шершньова З. Є. Стратегічне управління : Навч. посібн. К. : Вид-во КНЕУ, 2004. 386 с.
68. Шмиголь Н.М. Аналіз методів формування доходів підприємства в ринковій економіці. URL: http://nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtr_ep/2010_2/files/EC210_51.pdf.
69. Чернецька О. В. Внутрішні чинники у формуванні системи управління фінансовими результатами сільськогосподарських підприємств //Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. 2014. №5(67). С. 146-151.
70. Черниш С. С. Проблеми застосування методик аналізу фінансового стану на вітчизняних підприємствах // Інноваційна економіка. 2012. № 5. С.142-146.

ДОДАТКИ
ДОДАТОК А

Таблиця А.1

Баланс приватного сільськогосподарського підприємства «ТОВ Маяк»

тис. грн.

Актив	Код рядка	2016	2017	2018	2019	2020
I. Необоротні активи						
Нематеріальні активи	1000	-	-	-	879,3	865,5
первісна вартість	1001	-	-	-	906,8	906,8
накопичена амортизація	1002	-	-	-	27,6	41,3
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	41	-	-	-
Основні засоби	1010	32921	54890	60393,9	63205,7	65854,6
первісна вартість	1011	46092	74497	89749,9	97264,3	108463,4
знос	1012	13171	19607	29356,0	34058,6	42608,8
Довгострокові біологічні активи	1020	279	440	648,3	-	696,9
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-	-	563,2	-
Інші необоротні активи	1090	-	-	-	-	-
Усього за розділом I	1095	33200	55371	61042,2	64618,1	67417,0
II. Оборотні активи						
Запаси	1100	26957	28441	34726,1	37638,3	33692,5
у тому числі готова продукція	1103	11818	8761	5748,6	10881,1	8029,0
Поточні біологічні активи	1110	1810	3584	4949,6	5061,2	5944,1
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи послуги	1125	6255	751	780,9	826,6	4260,3
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	1102	1961	10,5	-	499,4
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-	-	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	685	793	1146,2	939,2	3266,4
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-	-	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	161	149	271,6	1045,3	258,6
Витрата майбутніх періодів	1170	26	1428	1442,4	1439,5	1204,3
Інші оборотні активи	1190	-	-	0,9	0,9	-
Усього за розділом II	1195	37124	38126	43328,2	46951,0	49125,6
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-	-	-	-
БАЛАНС	1300	70324	93497	104370,4	111599,1	116542,6

продовження таблиці А 1

тис. грн.

Пасив	Код рядка	2016	2017	2018	2019	2020
I. Власний капітал						
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	103	103	103,3	103,3	103,3
Додатковий капітал	1410	-	-	-	-	-
Резервний капітал	1415	-	-	-	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	64183	78653	76976,0	72664,9	87195,5
Неоплачений капітал	1425	-	-	-	-	-
Усього за розділом I	1495	64286	78756	77079,3	72768,2	87298,8
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	0	12640	8313,9	6762,1	7142,9
III. Поточні зобов'язання						
Короткострокові кредити банків	1600	4750	-	7764,3	27242,9	19206,4
Поточна кредиторська заборгованість за:						
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-	-	-	-
товари, роботи, послуги	1615	817	829	8584,4	1617,6	1763,4
розрахунками з бюджетом	1620	1	412	970,0	2169,1	405,5
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-	-	-	-
розрахунками зі страхування	1625	-	52	65,2	53,8	46,4
розрахунками з оплати праці	1630	2	173	228,6	215,0	137,8
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-	-	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	468	333	1364,7	770,4	541,4
Усього за розділом III	1695	6038	2101	18977,2	32068,8	22100,9
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-	-	-	-
БАЛАНС	1900	70324	93497	104370,4	111599,1	116542,6

ДОДАТОК Б
Звіт про фінансові результати діяльності
приватного сільськогосподарського підприємства «ТОВ Маяк»

тис. грн.

Стаття	Код рядка	2016	2017	2018	2019	2020
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	44410	49072	70194,0	57939,0	83378,6
Інші операційні доходи	2120	4957	483	947,8	1488,2	6789,1
Інші доходи	2240	-	-	986,1	355,5	298,7
Разом доходи (2000+2120+2240)	2280	49367	49555	72127,9	59782,7	90466,4
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	17422	25305	56508,1	47310,6	63250,3
Інші операційні витрати	2180	49	3849	7668,7	5745,1	7056,8
Інші витрати	2270	-	565	2408,4	5722,1	5478,7
Разом витрати (2050+2180+2270)	2285	-	29719	66585,2	58777,8	75785,8
Фінансовий результат до оподаткування (2280-2285)	2290	28403	18167	5542,7	1004,9	14680,6
Податок на прибуток	2300	-	-	-	-	-
Чистий прибуток (збиток) (2290-2300)	2350	28403	18167	5542,7	1004,9	14680,6

ДОДАТОК В

Таблиця В 1

Прогнозні показники
 фінансового стану ПСП «ТОВ МАЯК» на 2021 рік

Показники фінансового стану та результатів фінансово-господарської діяльності підприємства	2020 р.	2021 р. (прогноз)
Коефіцієнт постійності активів	0,43	0,43
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,44	0,46
Питома вага дебіторської заборгованості у майні	0,10	0,08
Коефіцієнт мобільності активів	0,65	0,56
Коефіцієнт поточної ліквідності	40,12	27,35
Коефіцієнт швидкої ліквідності	19,74	11,60
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,45	0,49
Коефіцієнт концентрації власного капіталу	0,99	0,98
Коефіцієнт фінансової стабільності	71,6	46,68
Оборотність коштів в розрахунках (у днях)	47,36	41,52
Оборотність запасів (у днях)	162,72	162,46
Оборотність кредиторської заборгованості (у днях)	10,58	10,31
Оборотність власного капіталу (в оборотах)	0,71	0,75
Оборотність мобільних активів (в оборотах)	2,74	3,01
Оборотність сукупного капіталу (в оборотах)	0,69	0,73
Рентабельність сукупного капіталу (ROA)	14,44	6,77
Рентабельність власного капіталу (ROE)	14,74	9,68
Рентабельність основних засобів	33,24	9,89
Валова рентабельність реалізованої продукції	24,67	22,71
Чиста рентабельність реалізованої продукції	20,83	19,79
Рентабельність основних засобів	14,44	13,22

розраховано автором

продовження додатка В

Таблиця В 2

Прогнозні показники фінансового стану ПСП «ТОВ МАЯК»
на 2021 рік із урахуванням запропонованих заходів

Показники фінансового стану та результатів фінансово-господарської діяльності підприємства	2021 р. (прогноз)	2021 р. (прогноз із урахуванням запропонованих заходів)
Коефіцієнт постійності активів	0,43	0,48
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,46	0,44
Питома вага дебіторської заборгованості у майні	0,08	0,08
Коефіцієнт мобільності активів	0,56	0,51
Коефіцієнт поточної ліквідності	27,35	24,88
Коефіцієнт швидкої ліквідності	11,60	11,51
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,49	0,49
Коефіцієнт концентрації власного капіталу	0,98	0,98
Коефіцієнт фінансової стабільності	46,68	46,79
Оборотність коштів в розрахунках (у днях)	41,52	39,66
Оборотність запасів (у днях)	162,46	137,89
Оборотність кредиторської заборгованості (у днях)	10,31	10,31
Оборотність власного капіталу (в оборотах)	0,75	0,75
Оборотність мобільних активів (в оборотах)	3,01	3,03
Оборотність сукупного капіталу (в оборотах)	0,73	0,73
Рентабельність сукупного капіталу (ROA)	6,77	16,59
Рентабельність власного капіталу (ROE)	9,68	16,94
Рентабельність основних засобів	9,89	34,60
Валова рентабельність реалізованої продукції	22,71	19,81
Чиста рентабельність реалізованої продукції	19,79	22,70
Рентабельність основних засобів	13,22	16,59

розраховано автором

